ARDreview 35/2008

Architectural Research & Design

"ARD" Biro za arhitektonsko projektovanje i istraživanje, Beograd

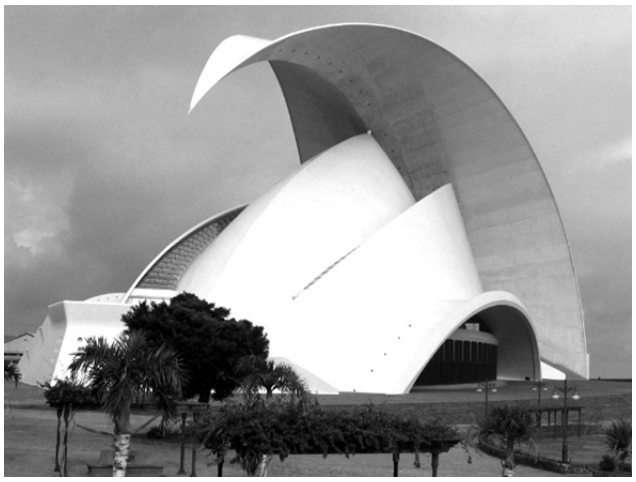

Santiago Calatrava: Auditorijum, S.Kruz (str.39–46)

In memoriam: Arh. Branislav Karadžić (str.30–38)

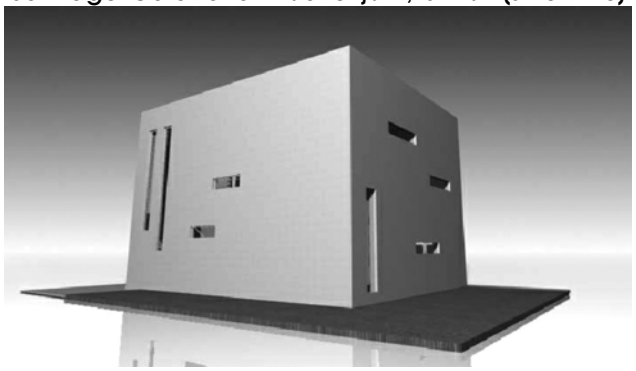

Dušan Trifunović:Upravna zgrada,Vrbas (str.21–29)

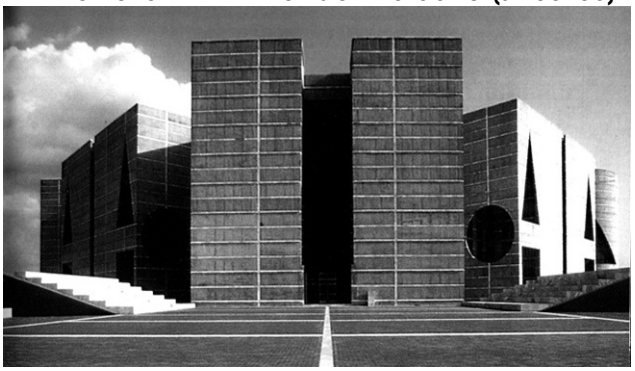

Savremeni pravci u arhitekturi (L.Kahn),(str. 56–55)

Kontraverzni projekat kontraverznog mosta preko Ade Ciganlije koji je ustupljen kontraverznom izvodjaču od strane kontraverznih naručilaca, a koji predstavlja jednu od žalosnih koski razdora izmedju gradskih otaca s jedne i Akademije arhitekture Srbije s druge strane (Str. 3–14).

PREDIZBORNA KAMPANJA I BEOGRADSKO GRADITELJSTVO

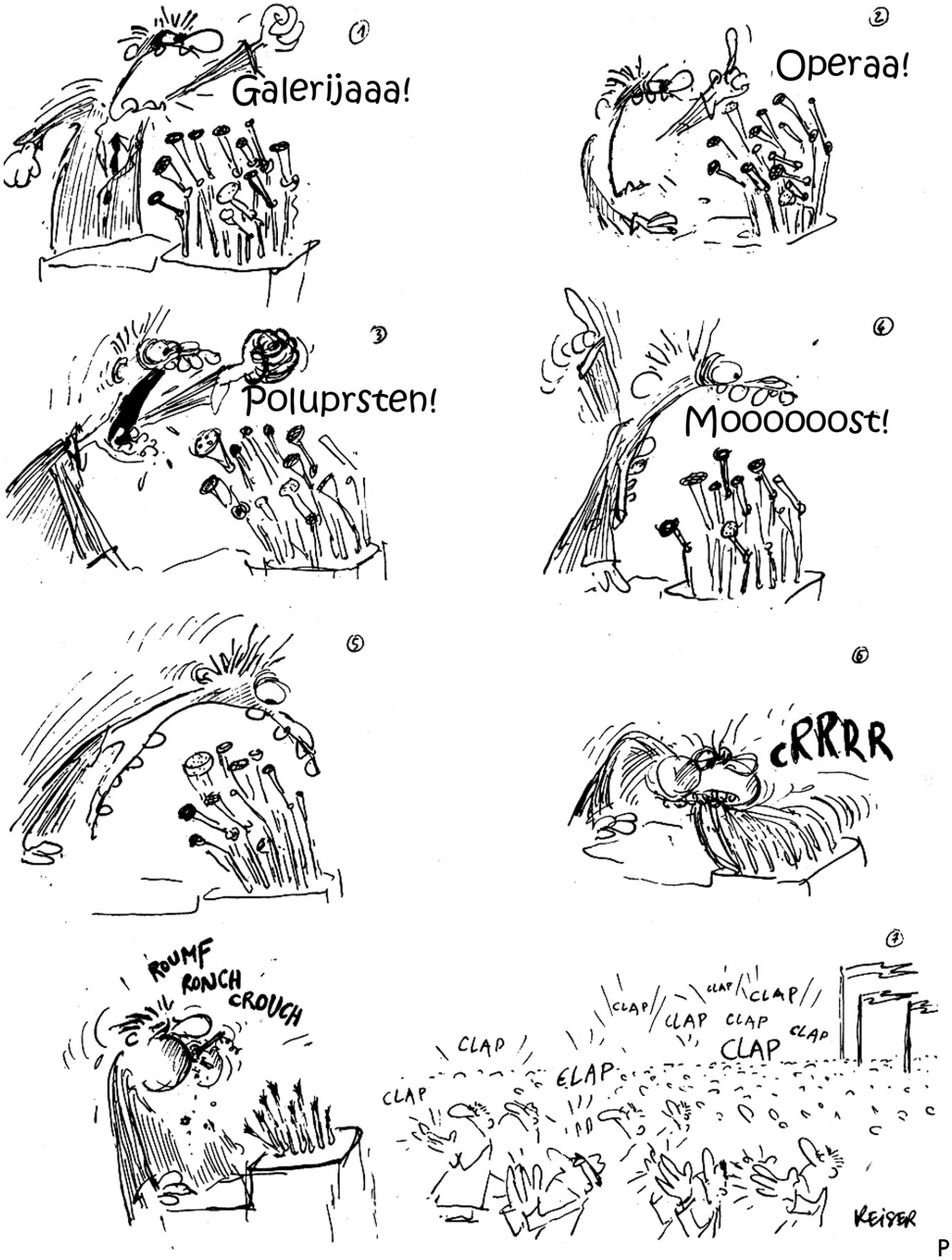

P

PSI LAJU A KARAVAN PRO–LAZI (DOK NE ZAGLAVI!)

ODNOS AKTUELNIH GRADSKIH VLASTI I AKADEMIJE ARHITEKTURE SRBIJE

Tekst: Dr. Mihailo Čanak, d.i.a.

1 – Uvod

Sa iskrenom i dubokom tugom konstatuje–mo da izmedju aktuelnih gradskih vlasti i Akademije arhitekture Srbije postoje izve–sna neslaganja u pogledu značajnih inve–sticionih zahvata u gradu. Svakako, ova tuga ne prožima i gradske oce od kojih većina pojma nema da Akademija posto–ji, a oni koji znaju smatraju je bezna–čajnom grupicom luzera i besposlenih matoraca. U stvarnosti, medjutim, stvari se otprilike odvijaju ovako:

– Grad donosi pojedine, diskutabilne (re–klo bi se) odluke.

– Akademija (ili bar većina njenih člano–va) ove odluke osporava uz odgovarajuće argumente.

– U javnim sredstvima informisanja veliki broj čitalaca takodje osporava navedene odluke.

– Gradske vlasti ili uopšte ne reaguju ili reaguju bahato i bez validnih argume–nata, osporavajući kritičarima kompetent–nost.

– Na sreću, usled nedostatka sredstava, većina ovih odluka ostaje na nivou proje–kata i predizbornih obećanja.

Malo po malo, diskutabilne odluke grad–skih vlasti iza kojih trenutno stoji Demo–kratska stranka se gomilaju, što povlači i sve češće reakcije Akademije arhitekture. Time se otvara mogućnost da neki zlona–merni ili neupućeni konstatuju kako iza Akademije stoje neke infernalne sile, usmerene ne protiv ovih nesrećnih odluka, već protiv **demokrata**, a sledstveno tome i protiv demokratije kao takve. Nevolja je u tome što, ne vodeći računa o potenci–jalnoj neopravdanosti ovih odluka, Demo–kratska stranka implicitno ili eksplicitno istrajno i nekritički brani delo i lik svojih članova iz gradske uprave. Tom prilikom se gubi iz vida da ova veoma specifična mešavina tvrdoglavosti, bahatosti i nepo–grešive autoritarnosti gradskih čelnika čini predizbornom rejtingu Demokratske stranke magareću uslugu, a da zato ne treba kriviti Akademiju arhitekture već zaštićene "mangupe u svojim redovima".

Što bi se reklo: "Pomešaj se s mekinjama, poješće te svinje!".

A sada, da vidimo o kakvim se to problemima i odlukama radi:

2 – Metro

Projekti metroa iz 1976 koji su već bili pred realizacijom, stopirani su pod priti–skom oštre ekonomske krize i zamenjeni parolom "sa tramvajem u XXI vek" 1982 god. Metro je 1997 reafirmisao pok. Zoran Djindjić, da bi ga novi demokratski gra–donačelnik Nenad .Bogdanović 2000 go–dine definitivno odbacio i zamenio ide–jom tzv. "lakog metroa" koji predstavlja svojevrsni hibrid metroa i tramvaja. Ovoj tezi se, izmedju ostalih, oštro suprotstavio član Akademije arhitekture Srbije ugledni arhitekta Brana Jovin koji je svojevremeno bio rukovodilac tima za beogradski metro i koji je u nedostatku drugih puteva, preko

članaka objavljenih u javnim glasilima veoma emotivno i argumentisano tvrdio da samo metro može efikasno da reši goruće probleme gradskog saobraćaja. Jovin je zatražio i dobio podršku Akademije za arhitekturu u pogledu opravdanosti metroa, dok su mu u pogledu emotivnosti njegovog nastupa, iskazane izvesne rezerve, Začudjujuće je, medjutim, da se gradske vlasti ne zadržavaju na neospornoj činjenici da je predloženi hibridni sistem daleko jeftiniji (mada i manje efikasan) od klasičnog metroa, već se obrušavaju na navodnu prevazidjenost stavova arh. Jovina, uz diskutabilnu tezu da je tzv laki metro za naše uslove ne samo jeftinije (što je tačno), već i kvalitetnije rešenje od klasičnog metroa (što, apsolutno, nije tačno). Obećan je skori početak radova na prvoj liniji duž Bulevara Kralja Aleksandra, koja treba da se vodi površinski po nivou terena.

Rezultat:
Trenutno, (proleće 2008) nema tragova nekom početku radova na planiranom lakom metrou. Najava radova je, najverovatnije, bila samo jedna od šarenih predizbornih laža, koja će se obiti o glavu lakomislenim gradskim ocima koji se razbacuju nerealnim obećanjima.

3 – Most preko Ade Ciganlije

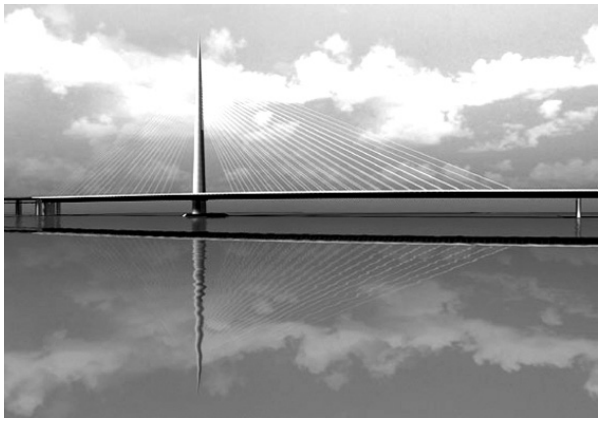

Medjutim, od obećanja niko se nije ugojio, a saobraćaj je iz dana u dan sve gušći i gušći, dok na kraju nije potpuno začepio onih nekoliko sirotih i amortizovanih mostova koji povezuju stari i Novi Beograd. Tako je krenula priča o novom mostu preko donjeg špica Ade Ciganlije koji će se nadovezati na budući saobraćajni poluprsten koji se vodi po obodu centralne gradske zone sve do pančevačkog mosta. Raspisan je i konkurs i žiri je prvom nagradom nagradio varijantu sa ogromnim stubom visine 200 m. i puno sajli o koje se kači mostovska konstrukcija.
E pa, nagrada je jedno, a odluka gradskih vlasti nešto sasvim drugo, jer se za cenu ovakvog mosta mogu dobiti dva do tri standardna gredna mosta, a mi zaista nismo u mogućnosti da se šepurimo ekskluzivnim fantazmagorijama na račun totalno osiromašenih gradjana ove kukavne i raščerečene zemljice. Normalni gradjani uživaju nad slikama silikonski napumpanih lepotica, ali se po pravilu žene skromnim i čestitim devojkama iz komšiluka sa kojima dočekaju zlatnu svadbu dok "silikonkama" silikoni procure posle nekoliko godina pa se pretvaraju u ruševine. U slučaju ovog mosta ulogu slikona prezumaju sajle (uvozne, razume se), koje su vraški osetljive i čija promena košta djavo i po. Dabome, došlo je do eksplozije negodovanja, a skladnom horu kritičara se pridružila i Akademija arhitekture svojom deklaracijom koju dajemo u prilogu. Odgovora nije bilo, u stilu: ako ćutimo, desiće se nešto od ovoga:
– da mi samo što pre potpišemo ugovor, a stvar će leći sama po sebi,
– senilnim bukačima iz Akademije arhitekture će presuditi majka priroda,
– budući gradonačelnik Aca Vučić će biti do te mere zauzet kopanjem kanalizacije po prigradskim naseljima, da neće imati vremena da misli na most i naše provizije, itd.
"Provizije? Kakve, bre, provizije, gde su vam dokazi?". Pa nema dokaza, razume se, ja i ne kažem da je neko primio proviziju, čak sam i ubedjen da nije, ali tvrdoglavo, bahato i rasipničko ponašanje gradskih i drugih čelnika daje povoda verovanju neukog naroda da su se (bar neki od njih) nagumali para do guše. A onda politički protivnici ulaze u igru i neproverene laži i poluistine počinju da

kolaju gradom, sve više nagrizajući do skora monolitno biračko telo demokrat–skog bloka u stilu:
“Gde je dima, tu i vatre ima!”(to uvek pali)
“I šta kažete, pokojnik imao izmedju 25–45 miliona? Ama ni govora, imao je on duplo više, ali ne ovde već na Kajmanskim ostrvima!” (to je teško negirati kao što je teško i dokazati),,
“Čuo sam da sin jednog člana žiria za most radi u firmi koja proizvodi sajle. Da li možda znate ko je taj, jer neće da mi kažu?” (šta se praviš naivan, kad ceo Beograd zna!),
“Ako ovako skup most treba da im bude spomenik, i biće im – ali nadgrobni!” (ne kaže se da li u direktnom ili prenosnom smislu),
“Ama, svi su oni mafijaši!” (nije rečeno da li samo gradski oci, demokrati u celini ili svi političari djuture,.
“Jel’ znate da je taj i taj rekao: možda je poluprsten na dugačkom štapu, ali mi ćemo ovaj most izgraditi, a posle ćemo videti gde da usmerimo putnike...!”, itd,

Dabome svega ovog ne bi bilo, da su već pomenuti gradski oci otvoreniji, samo–kritičniji i realniji. Prosti ljudi ne mogu da veruju da se ova tvrdoglavost zasniva na patriotizmu, želji da grad bude što lepši a možda malko i na i sujeti; ne, oni misle da se iza svega kruju neke velike i prljave pare. Jednostavno, u ovo doba opšte bede ne sme se na silu gurati most koji košta kao dva ili tri druga mosta, kao što se ne sme graditi autoput brz bankarskih garancija, kao što se ne sme dozvoliti da dva tri tajkuna drže u svojim rukama celu privredu ove izgladnele zemlje, kao što se ne sme, itd, itd. I toliko o mostu...

Epilog:
Nakon donošenja deklaracije Akademije arhitekture Srbije i saopštenja Odeljenja za gradjevinarstvo i arhitekturu Akademije inžinjerskih nauka Srbije o neprimerenosti usvajanja tzv.”Pauk–mosta” dvostruko sku–pljeg od standardnih grednih rešenja, ministar bez portfelja G. D. Djilas potpisao je na vrat na nos ugovor o projektovanju i realizaciji baš te varijante sa tročlanim konzorcijumom iz Slovenije, Austrije i Nemačke, preko izvesnog gospodina koji je u Sloveniji pod istragom zbog “**nedo–zvoljenog primanja i davanja poklona u postupcima javnih narudžbi**”, a koji je u svoje vreme (kako javlja “Politika”) lifero–vao slovenačkim teritorijalcima oružje za lov na našu decu koja su tada, u Sloveniji služila vojni rok. S tim u vezi, g. B. Ran–ković, direktor Direkcije za gradsko zemlji–šte je izjavio da ga interesuju samo validne garancije i ništa drugo. Verujem da je on u pravu, ali se bojim da će zli jezici naći materijala za laparanje i da će još nekoliko (hiljada) kolebljivih birača nevoljno preći na neku drugu stranu.
Što se tiče slovenaca, oni su se prvo začudili a onda povaljali od smeha uz opasku da će nam “kontraverzni” partneri uvaljivati aneks po aneks ugovora, dok troškovi ne stignu negde do 500 miliona EUra. I tako, posle svega, i mi se, nevo–ljno, polako bližimo stavovima onih koji veruju da provizije ipak postoje, da su i one uračunate u cenu mosta, kao i da će neki nevidljivi vladari iz senke, kao i obično, pokupiti veliki kajmak, dok će sve plaćati siromašni glasači (ko im je kriv!).

“Da li si, Dragane, pre potpisivanja ovog ugovora pročitao deklaraciju Akademije arhitekture Srbije?”,
“Koja Akademija, Predsedniče ?”.
“Pa, Akademija arhitekture...”,
“Koja arhitektura?!”

ДЕКЛАРАЦИЈА
АКАДЕМИЈЕ АРХИТЕКТУРЕ СРБИЈЕ

О МОСТУ ПРЕКО АДЕ ЦИГАНЛИЈЕ

1. Београд има очајничку потребу за мостовима. То је последица интензивног демографског и територијалног раста и повећаног степена моторизације.
2. У овоме тренутку Београду треба неколико мостова, па и преко доњег шпица Аде Циганлије.
3. Сматрамо да је предложено решење моста преко Аде Циганлије погрешно – то је велика кич-идеја београдског урбанизма у чијој основи лежи неколико мањих кич-идеја.
4. Прво питање је да ли мост треба да прелази преко три водене површине (зимовник, главни ток Саве и рукавац) или само преко главног тока реке. То је важно претходно питање, јер није свеједно да ли се прави мост од 200 или 400 метара распона. То питање је морало да буде детаљно анализирано, а одлука да се прави мост преко три водене површине требало би да буде економски, технички и другачије образложено.
5. Сава код Београда је међународни пловни пут чија ширина треба да буде максимално 150 метара. Због тога је нејасно зашто је постављен услов да мост нема стубове у води. У зони београдског хидрочвора Панчевачки мост, мост код Економског факултета, стари железнички мост и два моста код Остружнице имају стубове у води.
6. Чак и без стубова у води главни ток реке Саве може се прескочити висећим мостом са два пилона, а све три водене површине могу се прескочити са најмање четири пилона
7. Питање висине пилона је важно економско питање, али у исто време и естетско питање. Висећи мостови великих димензија по правилу се праве у пејзажу а не у градовима, јер битно утичу на урбани амбијент односно слику града.
8. Очигледно је да се изградњом висећег моста са мостовском конструкцијом од 390 метара, жели да оставари рекордерска конструкција слична оним какве су грађене у другој Југославији. Тада је држава као инвеститор

градила многе објекте који нису били рационални, али су били рекордерски. Те нерационалности држава је компензовала приходима грађевинарства од радова остварених у иностранству који су достизали неколико милијарди долара годишње. Данас међутим, не постоји ни та држава, а ни онакво грађевинарство.

9. Стуб моста треба да буде симбол Београда. За град са 7000 година доказаног историјског трајања, то је сувише мали симбол макар да је сам стуб висок 200 метара. Грешка је суштинска – утилитарни објекти веома тешко могу да буду симболи. Наиме, овакви симболи кратко трају али заувек доказују људску сујету и социјалну безобзирност.
10. Академија архи́тектуре Србије сматра да је изградња оваквог рекордеског моста у држави у којој бар 50% становништва једва преживљава, гест испод нивоа грађанске честитости; односно грађанског морала. За новац од око 150 милиона евра па можа и знатно више од тога, Београд би могао да добије два, а можда и три потребна а не рекордерска моста.

ПРЕДСЕДНИК
АКАДЕМИЈЕ АРХИТЕКТУРЕ СРБИЈЕ
Проф. Михајло Митровић, диа

Nekoliko dana pred Uskrs 2008, u okviru predizborne kampanje, ministar Dragan Djilas je u jednom intervjuu izjavio kako oni tek što konačno ugovoriše taj most a bukači digli galamu do neba. Pa gde su bili do sada? Bili su tu, Gospodine Ministre, itekako i ne samo da su bili već su "galamili" i dve godine ranije, samo ih niko nije zarezivao ni za suvu šljivu! Još 22 juna 2005 u dopisu tadašnjem gradonačelniku G. Nenadu Bogdanoviću pod br. 38, Savez gradjevinskih inženježera i tehničara Srbije je obavestio gradonačelnika o zaključcima stručnog skupa od 16 juna 2005 posvećenog diskusiji o predloženim rešenjima mosta. Ocenjeno je:
– da konkurs nije opravdao očekivanja,
– da konkurs treba proširiti tako što bi se izradila 1–2 nova idejna rešenja sa ekonomičnijim konstruktivnim koncepcijama.

Nakon mesec dana, Savez je dobio odgovor (zaveden pod br. 51 od 20 jula 2005) potpisan od strane gradonačelnika u kome se navodi Saveza bahato i uvredljivo u potpunosti odbijaju i najavljuje nastavak zacrtanih aktivnosti bez ikakvih provera i dopuna, a nas interesuju samo dve stvari:
– Ko je ovaj dopis **zaista** napisao (jer ne možemo da verujemo da je gradonačelnik spao na takav nivo komuniciranja)? i
– Da pisac ovog nedoličnog teksta nije bio (ne daj Bože) neki arhitekta iz gradonačelnikove "ergele"?
Na sledeće dve strane prikazujemo ovo neprilično pismo **ne zbog sadržaja, već zbog stila** i ako iza njega stoji DS u celini (kao što se čini), onda u slučaju izbornog poraza ne treba da krive ni radikale ni DSS, sami su sebi iznutra grob iskopali... (a možda i neće!)

VEOMA NEPRILIČAN ODGOVOR NA VEOMA ULJUDNO PISMO...

ГРАД БЕОГРАД
ГРАДОНАЧЕЛНИК

CITY OF BELGRADE
MAYOR

САВЕЗ ГРАЂЕВИНСКИХ ИНЖЕЊЕРА И ТЕХНИЧАРА СРБИЈЕ
БРОЈ 51
20.07.2005 ГОД.
БЕОГРАД, КНЕЗА МИЛОША 7А/III
ТЕЛ/ФАХ. 011/3230-108
Т.Р. 180-0189850101000-25

Савез грађевинских инжењера
и техничара Србије – СГИТС
Кнеза Милоша 7а
1000 Београд

Поштовани,

Примили смо ваш допис од 22. јуна 2005. године, који сте нам послали после дискусије стручног скупа о резултатима конкурса за нови мост преко Саве на врху Аде Циганлије, а који сте организовали у вашем Савезу. Јавне стручне расправе о темама везаним за изградњу Београда организоване у респектабилним стручним организацијама су свакако добро дошле, али под условом да су засноване на доброј намери и релевантним и тачним чињеницама како и приличи инжењерима. Нажалост, у вашем допису то није тако, извештај обилује многим нетачним податцима и сасвим произвољним констатацијама, па се и добра намера о којој говорите доводи у питање. У закључцима са вашег скупа нисмо видели чињенице и аргументе на којима се закључци темеље, а који упркос томе негирају вишегодишњи рад на изградњи саобраћајне инфраструктуре Београда.

Прво, закључак на основу „врло озбиљних мишљења" о томе да су ефекти УМП-а недовољно сагледани и да му се предности „олако приписују", мада о томе, како кажете, на скупу није вођена расправа, уверава нас да је закључак најмање стручан и да има сасвим другу конотацију, те постављамо питање циља оваквог става. Свакако знате да је УМП планиран и пројектован у току неколико предходних година, да су на његовом планирању учествовали бројни стручњаци из домаћих и страних консултантских кућа и да је то резултовало усвајањем целог подухвата у Генералном плану Београда до 2021 године. Пројектовање овог, за град веома значајног саобраћајног потеза, је настављено опет уз учешће респектабилних стручних организација уз сталну стручну контролу у свему према законом прописаној процедури. Стога закључак вашег скупа не може бити прихваћен као добронамеран и стручан допринос напорима града у изградњи Београда.

Друго, пројекат моста преко Саве је изабран на међународном конкурсу који је расписан по европским стандардима без икаквог условљавања или прејудицирања решења као што ви тврдите. На конкурс се пријавило 11 тимова и жао нам је што учешће није било масовније. Очито да у овом тренутку није било више потенцијала у пројектантском корпусу да би се одговорило веома захтевним условима који су конкурсом тражени. Али то је проблем ваше стручне организације а не расписивача конкурса, града Београда. Компетентан жири који је предводио академик Никола Хајдин, и у коме су главну улогу водили еминентни стручњаци из области грађевинарства и архитектуре је одабрао једногласно идејно решење моста као најбоље по свим постављеним критеријумима - урбанистичким,

...NIJE BITNO KO GA JE POTPISAO, VEĆ KO GA JE PISAO?!

CITY OF BELGRADE
MAYOR

архитектонским и конструктивним, као и по питању цене изградње и погодностима за изградњу. Ни најмање не сумњамо да је изабрано решење заиста најбоље и град ће наставити активности на реализацији започетог посла према озбиљно установљеној динамици. За очекивање је било да се ваш Савез укључи у ову акцију на конструктиван и стручан начин и да помогне у процесу изградње моста. Уместо тога, ваш допринос се своди на потпуно оспоравање до сада учињеног без аргумената, изношењем неистинитих констатација и сасвим произвољних закључака што недвосмислено доводи у питање добру намеру коју декларишете али и стручни потанцијал.

Посебно зачуђује закључак у коме ви и поред потпуног негирања изабраног решења моста предлажете да се не заустављају до сада предузети послови на овом плану (ако нешто није добро онда то треба зауставити, зар не?) већ да се организује други круг конкурса са „неким од учесника прве фазе конкурса или неком домаћом или страном фирмом“ како би се дошло коначно до доброг и финансијски реалног решења. После овога се поставља питање о циљу који ви желите постићи, то свакако није стручни допринос већ наводи на намеру да се промовишу губитници на јавно и коректно расписаном и спроведеном конкурсу и да им се омогући још једна шанса да своја решења која нису задовољила критеријуме конкурса понове али и да се релативизује напор града Београда и оспори до сада уложени рад.

Због тога вас обавештавамо да ће град Београд наставити интензиван рад на пројекту УМП-а и моста преко Саве у свему, према установљеној динамици, без обзира на оспоравања оних који су три предходне деценије били у ситуацији да нешто ураде, а нису, и сада оспоравањем покушавају да опет буду релевантан фактор а чему се, нажалост, и ваш Савез приклонио. То је неодговорно, на то нећемо обраћати пажњу, радићемо свој посао на изградњи Београда и градићемо УМП и мост свесни своје одговорности и обавеза које смо преузели. Ми имамо циљ, и за разлику од других, своје циљеве реализујемо савлађујући препреке које нам се на том путу појављују.

Очекујемо од Савеза грађевинских инжењера и техничара Србије, али и других стручних организација да се укључе у изградњу Београда на професионалан начин и помогну својим стручним ангажовањем што подразумева поштовање континуитета рада, аргументе, промовисање струке а не појединачних интереса и очекујемо заиста добру намеру.

Са поштовањем

Ненад Богдановић
Градоначелник града Београда

4 – Unutrašnji magistralni poluprsten

A sada zamislite da smo taj famozni most izgradili, zadužili se do guše i krv pljujemo otplaćujući kredite, zelenaške kamate i skupo održavanje, Postavlja se pitanje: kada sa novobeogradske strane predjemo na Čukaricu, kuda sad? Na to pitanje daje odgovor veoma stara ideja o unutrašnjem magistralnom poluprstenu UMP (prikazana još u generalnim planovima Beograda iz 1972 i 1985, a obnovljena u najnovijem planu iz 2002 godine).
Dakle, namera je da "od saobraćajnice T6 blizu sadašnje Kvantaške pijace Unutrašnji magistralni poluprsten ide paralelno postojećem autoputu, prolazi pored novih naselja na Bežanijskoj kosi i ide do denivelisane raskrsnice sa Tošinim bunarom, zatim prolazi pored blokova 37 i 38, 28 i 24 gde seče Ulicu Omladinskih brigada i Španskih boraca i paralelno sa železničkom prugom stiže do sadašnjeg otvorenog tržnog centra gde skreće ka Brodogradilištu.
Dugo planirani most preko Ade Ciganlije je projektom UMPeSO pomeren do samog špica. Trasa UMP–a nas dalje vodi pored hipodroma do Topčidera gde ulazi u brdo ispod Dedinja. Tunel izlazi u Ulici Ljutice Bogdana kod stadiona FK Partizan. Na Autokomandi nalazi se denivelisana petlja. UMP nas dalje vodi dolinom Mokroluškog potoka ka Šumicama gde prelazeći autoput seče Ustaničku ulicu i tu ponovo ulazi u tunel. Kod raskrsnice sa Ulicom Gospodara Vučića UMP je ponovo na površini gde njegova trasa prelazi preko Južnog bulevara.
UMP se nastavlja trasom na poziciji Ulice Grčića Milenka i ponovo ulazi u tunel ispod Ulice Vojislava Ilića i Bulevara kralja Aleksandra. Nastavak trase ide ka raskrsnici sa Ulicom Baje Sekulića i pored Novog groblja dolazi do zone Bogoslovije, prelazi preko Ruzveltove ulice i uključuje se na Pančevački most. Ukupna dužina UMP–a iznosi preko 17 km od čega je u tunelima oko tri a na objektima oko 5,5 km." (Citat sa portala: Ekapija od 10.07.2006).

Cilj je kako vidimo, u dve reči, da se periferni delovi grada povežu jednim jakim saobraćajnim poluprstenom koji će biti alternativa tokovima koji tranzitiraju centar, jer se s pravom smatra da veliki deo ljudi uopšte ne radi u centru i da kroz njega prolazi jer nema mogućnosti da na drugi način dodje s kraja na kraj grada. Medjutim, ispostavilo se da ova (neosporno korisna) magistrala košta isto toliko koliko i jedna linija **pravog metroa** koja preko najužeg centra grada povezuje Zemun i Bulevar kralja Aleksandra, tako da je postavljeno ozbiljno pitanje: nije li ovo možda daleko preča operacija od poluprstena.

5 – A sada, metro ili poluprsten?

Na ovo pitanje, o kome gradski oci energično odbijaju svaku diskusiju, autori nekadašnjeg projekta Beogradskog metroa Arh. Brana Jovin, član Akademije arhitekture Srbije i Prof. Dr Mihailo Maletin, član Akademije inžinjerskih nauka Srbije daju veoma decidivan odgovor:
Metro je važniji i preči od poluprstena!

G. Arh. Brana Jovin, akademik AAS

Obrazloženja svojih stavova G.Jovin je iz–neo u nekih stotinak članaka, intervjua, javnih diskusija, pa i konkursnih radova. Biranim, a bogme i nebiranim rečima on, mora se priznati, ubedljivo) naglašava:
– da je pravi (tzv. teški) metro daleko efikasniji od tramvajskog hibrida nazvanog laki metro,
– da je metro namenjen onom ogromnom mnoštvu skromnih pa i siromašnih ljudi koji nemaju automobile sa 4 cifre u registraciji i koji, hteli ne hteli, moraju da koriste javna sredstva saobraćaja, dok je magi–stralni prsten namenjen drugoj kategoriji, manje brojnih, ali imovinski superiornijih korisnika. Metro je, dakle, odraz populi–stičkih, a poluprsten elitističkih strategija.
– da su troškovi ove dve varijante izjedna–čeni, ali da bi samo ova prva linija metroa prevezla daleko više putnika od celog prstena.

Energičnost nastupa G.Jovina, prouzroko–vala je i različite posledice, nepovoljne po njega. Kada se u pojedinim konkursnim radovima zalagao za svoje stavove, rado–vi su mu bili odbijani bez prava učešća na postkonkusnim izložbama, na disku–sijama mu je otiman mikrofon iz ruku, pro–glašavan je prevazidjenim gubitnikom, re–likvijom davno prohujalog XX. veka, ljubi–mcem bivših gradonačelnika, čovekom koji živi u prošlosti a nesposoban je da shvati sadašnjost i budućnost, itd. Medju–tim, G. Jovin je veliko ime sa močnim referencama, koji zauzuma značajno me–sto u istoriji naše savremene arhitekture, a svi ovi ružni epiteti samo znače da se njegovi stavovi i stavovi njegovih sago–vornika (protivnika) drastično razlikuju. Uostalom ni on im ne ostaje dužan.

A što se tiče priče da ćemo graditi **i** me–tro **i** poluprsten, stvar je prosta: U našoj trenutnoj situaciji neće biti mogućnosti **ni** za jedno **ni** za drugo, tako da se cela priča o velikim operacijama svodi na kontinualne predizborne (mi uvek nešto i nekog biramo) šarene laže. Inače, ako neko **nas** pita (a ne pita), mi smo, kao skromni penzosi, naklonjeniji narodnom metrou nego selektivnom poluprstenu.

Sa svoje strane, Akademija arhitekture Srbije je podržala ideju o klasičnom metrou, konfrontirajući se sa pojedinim stavovima gradskih otaca nakon čega je zaradila niz ružnih epiteta vezanih za vre–mešnost većine njenih članova i njihovu nesposobnost da shvate "stvarnost tre–nutka" (šta li mu to znači?!).

Epilog:
Nedavno smo saznali da i gradske vlasti postaju svesne nerealnosti svojih neume–renih obećanja, tako da se ideja o unu–trašnjem magistralnom poluprstenu polako stavlja pod tepih, odnosno odlaže za neku sve dalju budućnost. "A šta će onda biti sa mostom preko Ade Ciganlije?" pitaćete vi. Pa ništa, prebacićemo ljude preko reke, a onda neka se snalaze, ima vre–mena, naći će se već neko rešenje.
I na tome se priča za sada i završava/

6 – Gradska galerija i opera

Predizborne šarene laže su brojne, a meni je najdraža saga o Gradskoj galeriji i novoj beogradskoj operi.
Moram priznati da mi se čini da je celu aferu oko gradske galerije i opere zaku–vala baš Akademija arhitekture Srbije i to u vreme kad još nisam bio njen član (a da sam bio, opet bi zakuvala).. Počelo je tako što su gradski oci (demokrate) u želji da sebi povećaju predizborni rejting, raspisali konkurs za novu zgradu Gradske galerije na Trgu republike i to na lokaciji postojećeg "Staklenca", bez ikakve ozbi–ljne namere da objekat i izgrade, a u stilu: "Živ mi Todor da se čuje govor!".
I tako, konkurs je završen a prvu nagradu su dobile dve mlade koleginice Bojana Puzić aps.arh. i Natalija Ristanović d.i.a.

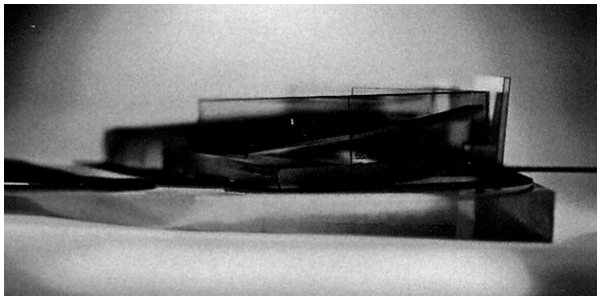

Konkurs za Gradsku galeriju u Beogradu, I nagrada (Bojana Puzić aps.arh, Natalija Ristanović d.i.a.)

Na nesreću, na konkursu su učestvovala i dva člana Akademije, od kojih je jedan, G. Milan Pališaški, umesto galerije projek–tovao novu operu dokazavši da "ako gosti nisu besni, ni opera neće biti tesna".

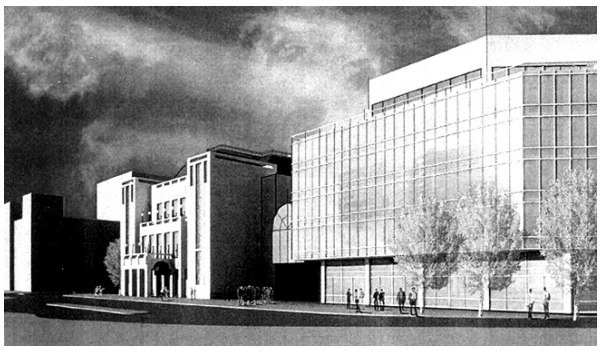

Konkurs za Gradsku galeriju u Beogradu, varijanta sa operom umesto galerije, Prof. Milan Pališaški.

O ovom slučaju pisali smo detaljno u broju 33 našeg časopisa, a sada nakon 4 godine konstatujemo:
– da je Akademija arhitekture Srbije preko svog predsednika G. Mihaila Mitrovića dobro popalila stručnu i širu javnost, koja se masovno opredelila za operu na Trgu,
– da su se sujetni gradski oci sakrili iza, ni krivog ni dužnog, gradskog arhitekte G. Djordja Bobića kome je naredjeno da lo–kaciju za operu traži bilo gde, samo ne na Trgu i on ju je i našao (razume se, ne on lično, nego urbanisti) baš bilo gde, na močvarnom tlu novobeogradskog ušća. Devet lokacija je ispitano i sve u užem gradskom tkivu su odbijene, verovatno zato što mogu da budu predmet unosne trgovine, dok tajkuni još nisu stigli do zabarenih ćorsokaka. Što se tiče rokova izgradnje opere, ona će morati malo da sačeka, dok se završe: obilaznica oko grada, nekoliko mostova, železnički čvor, laki metro, poluprsten i gradska galerija, a to znači da će od svega toga biti samo jedno veliko **ništa**. U stvari, radiće se projekti, pa će se opet raditi projekti, pa opet i sve će stati na projektima kao što se i planiralo. Sva ova obećanja gradskih otaca su, kako rekosmo, predizborne šarene laže, a tužno je što je u tu lakrdiju umešana časna i ozbiljna ličnost gradskog arhitekte koji bi trebalo da ima preča posla od davanja nerealnih obećanja.

7 – Gradsko žrtveno jagnje

Ne zovu magarca na sva–dbu da igra. već da vuče vodu. (Narodna poslovica)

Arhitekte, sa izuzetkom retkih pojedinaca, u principu nisu zainteresovane ni za politiku niti za neku vlast. Njih interesuje u prvom redu slava a tek zatim po malo i novac. Na prste se mogu nabrojati primeri "plavih koverata", ali bi svaki arhitekta (tudjeg) oca ubio za **dobar posao,** koji mora da se časno i pošteno **odradi**. Za dobar posao arhitekta će biti speman ne samo da ubije već čak i da udje prvo u razne komisije, a zatum, mic po mic i u politiku pa se tako polako i neprimetno transformiše iz talentovanog kreatora u dobro nafatiranu alatku gradskih otaca i neke od partija (po mogućnosti, na vlasti).

Nije nemoguće da se nešto slično doga–dja i aktuelnom gradskom arhitekti G. Djordju Bobiću, poreklom iz čuvene ple–jade CEP–ovaca, inteligentnih. načitanih i darovitih momaka, kojima se medjutim desilo da su se svi u prostodušnosti (?) srca svojega na neki način upleli u politiku. Vlada Macura je bio direktor Urbanističkog zavoda, Miodrag Ferenšček pomoćnik ministra, a Djordju Bobiću, eto, zapade bleštavo zvanje Gradskog arhitekte (sa velikim G), a to znači vrhunski arbitar beogradskog graditeljstva, odno–sno čovek broj 1 naše profesije. Svi konci su u njegovim rukama, o svemu mora da bude obavešen i o svemu treba da ima svoje stručno i profesionalno mišljenje.
Njegova je poslednja!

G. Bobića se sećam iz ranijih dana kao prijatnog i civilizovanog sagovornika i baš sam se obradovao njegovom izboru, ali išli smo različitim putevima i kasnije ga nisam više nikada video u živo. Sa žalošću sam, medjutim, konstatovao da se u našim uslovima uspeh ne oprašta i da se na Bobića sve više lepe (ubedjen sam neo–pravdano) sve moguće spletke i epiteti. Od ovakvih napada G.Bobić se po pravilu dostojanstveno branio ćutanjem, čak i ka–

da su u žutoj štampi veoma maliciozno pretresali njegov život i poslovanje do najsitnijih detalja. Iz tog doba potiče i ova njegova slika koja prikazuje misaonog čoveka tužnog lika, potresenog udarcima sa svih strana, ali odlučnog da izdrži do kraja mandata pa da se onda mirno vrati projektovanju ojačan iskušenjima i, ako je moguće, novim poslovima.

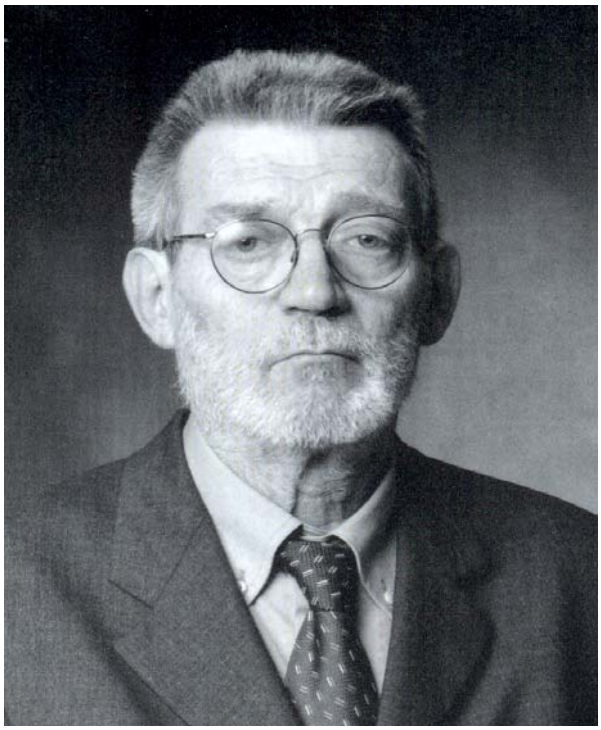

Gradski arhitekta, G. Djordje Bobić,

Možete li da zamislite koliko je zaposlen glavni arhitekta u jednom gradu koji se tako dinamično razija kao naš. Samo Bog zna sve a od glavnog arhitekte se očekuje isto, odnosno da izigrava lokalnog boga. Da bude (po azbučnom redu) vredan, energičan, efikasan, korektan, ljubazan, mudar, nepotkupljiv, objektivan, požrtvovan, poslovan, pošten, profesionalan, sveprisutan, častan, itd.
Medjutim, pored ovih poštovanja dostojnih zahteva, koje G.Bobić iz sve snage pokušava da zadovolji, postoji i "tajni život grada" (vidi: "Komunikacije" CEP–a), odnosno gradskih struktura, gde vladaju zakoni nama malo poznate subordinacije, slični onima iz totalitarnih rezima i tajnih organizacija od masona do mafije. To znači, da čak ni tako moćna ličnost kao što je gradski arhitekta, nije samostalan u svojim profesionalnim odlukama, već ima da sluša starije od sebe. Ono, istina, on može da se pobuni, ali posledice će biti stravične. Neće, istina, proći kao pokojni Ćuruvija ili Stambolić (ta vremena su, nadajmo se, prošla), ali će biti udaljen od izvora investicija i osudjen da se sam snalazi u ovom surovom svetu. Dakle, pored, već nabrojanih vrlina, gradski arhitekta mora takodje da bude u odnosu na svoje pretpostavljene (po azbučnom redu): bespogovoran, veran, kooperativan, oportun, požrtvovan (a ako je potrebno i žrtvovan), poslušan, razuman, uslužan, itd.

U svakom sluaju, G Bobić se nije pobunio, ali je to platio obavezom da se isprsi ispred svih odluka gradskih otaca i da ih očajnički brani, slagao se s njima ili ne. Morao je da brani nebuloznu gradsku galeriju, da smešta još nebulozniju operu u neke ćorbudžake (srećom bez ikakvih posledica jer je, vala, mogao da je smesti i u Pionirski park sa istim rezultatom), da stane iza ideje o lakom metrou, unutrašnjem magistralnom poluprstenu za 23. vek, ali i iza operacije "Pauk–most" koja nakon potpisivanja ugovora sa onim kontraverznim tipom iz Slovenije može da nas uvali u nesagledljive posledice (vidi: "Politika"). Ja, lično, ne mogu da verujem da G.Bobić, ma šta on zvanično izjavio, od svoje volje uvaljuje gradjanima dvostruko skuplji most, da odobrava spregu sa krajnje sumnjivim i, kako čujemo, korumpiranim partnerom, da veruje u novu operu i magistralni poluprsten, da nije svestan činjenice da ovakvim držanjem iz dana u dan smanjuje rejting (mojim opredeljenjima najbliže) Demokratske stranke... Ne, ja verujem da je on na to primoran (bez obzira na to da li je zvanično član Demokratske stranke ili ne). Ušao je u partijsku mašinu koja melje sve pa i njega, a tako je i u svim drugim partijama. Po nepisanom pravilu, partijski čelnici koriste svoje ljude (a naročito arhitekte) kao štit iza koga se kad zagusti kriju, a ako treba i otpisuju ih bez milosti. Dakle, uopšte nije tako prestižno biti gradski arhitekta.

Razume se da su moguća i sasvim druga–čija objašnjenja. Šta, ako Gradski arhitekta uopšte nije ja'nje za klanje već da je (kao kardinal Richelier u svoje vreme) lično **ON** siva eminencija i kreator ovakve politike, da je **ON** jedan od onih nevidljivih vla–dara iz senke, da je **ON** taj koji pokreće sve konce. Šta, ako želi da mislimo da on pod prisilom mora da govori i radi ono što u dubini duše ne želi, a da u stvari govori i radi tačno ono što misli i želii? Šta, ako ga u stvari boli briga šta drugi misle da on misli, već radi šta hoće i kako mu se hoće? Šta ako se u koži žrtvenog jagnjeta krije lukavi, proždrljivi i moćni vuk?

Kamo sreća da je tako, jer to bi značilo da je u ovom našem društvu bar jedan od arhitekata stigao do samih vrhova i uopšte me ne zanima način na koji je to postigao. A jedini način da budemo sigurni šta G. Bobić zaista misli je da i suštinski i formalno bude na samom vrhu, odnosno na mestu gde niko ne bi mogao da ga jaše.

Dakle, svidjalo se nekom ili ne, jedino pravo rešenje je da umesto svih ovih najavljivanih dunster–kandidata, novi gradonačelnik bude Gospodin Djordje Bobić lično!

Kada bi se to desilo, a bojim se da neće jer je G.Bobić suviše pošten za tako nešto,
– onda bi G.Bobić mogao konačno javno da iznese svoje **prave** stavove, povuče prave poteze, spreči pljačku nesrećnih gradjana i uvede malo reda u beograd–sko gradjevinarstvo,
– onda bi se mutivode, profiteri, korup–cionaši, provizionaši, mafijaši kao i budući i bivši robijaši cvileći od užasa povukli u mrak svojih dedinjskih jazbina i smirili bar za neko vreme,
– onda bi se same po sebi ugasile sve konfliktne situacije i sukobi stavova izme–dju Gradskih vlasti i Akademije arhitekture Srbije, G. Brana Jovin bi postao jedan od pedesetak savetnika Predsednika republi–ke, a on i G. Djordje Bobić bi se pre–obrazili u najveće prijatelje, na sreću svih nas, profesiji na ponos i diku, gradjanima na polzu, a meni na radost i veselje jer se u potaji nadam da ću se, u znak zahvalnosti za ovu inicijativu, i ja, pored pevaljki i prevodilaca, dokopati nacional–ne penzijice, koja bi mi omogućila da platim zaostale račune za struju.

8 – Zaključak

A onda mi pade na pamet još nešto, što mi se davno mota po glavi. **Ko** ume da štedi i vodi računa o svakom dinaru (euru), **ko** zna gde se treba stisnuti a gde odrešiti kesu? Pa oni koji para imaju, zato ih i imaju što znaju kako da ih steknu, očuvaju i umnože. Oni treba da vode ovu zemlju, a ne ovi upropastitelji i jajare koji samo znaju da jedni drugima oči vade, a za ugovaranje i obavljanje poslova su duduci. To ne smeju biti ljudi sa buljukom nezasitne familije (kao Karići, na priliku), već neki sa malim brojem vrednih i radnih naslednika i zato se, bez obzira na rezul–tate izbora izjašnjavam:
G. Miroslava Miškovića za Predsednika republike i G. Filipa Ceptera za pre–mijera!
A šta sa političarima? Nakon detaljnog is–pitivanja anketne komisije na čijem bi čelu stajao G. Aca Vučić, trebalo bi:
– nekima dodeliti ambasadorska mesta,
– neke poslati u penziju,
– neke po kazni oterati natrag u privredu,
– neke po kratkom postupku strpati u baj–bok bez prava žalbe...
A onda će i nas sunce obasjati!

MALA BARA PUNO KROKODILA
ILI, PRIČA O NACIONALNIM PENZIJAMA

Imajući u vidu:
– da se mesečna primanja bankara, poslanika, direktora javnih preduzeća i još puno tamo nekih kreću izmedju 1000 i 5000 eura,
– da cene sve siromašnije potrošačke korpe sve vrtoglavije rastu,
– a da, istovremeno, penzionisani umetnici svih profila jedva sastavljaju kraj sa krajem i često se nalaze na ivici gole egzistencije...

...aktuelnom ministru kulture G. Vojislavu Brajeviću pala je na pamet plemenita ideja da kategoriju nacionalnih penzija proširi i na sirote ostarele i pregladnele umetnike penzose. Svi su se veoma obradovali i aplaudirali, a predvidjena visina penzije od 50.000 din. (oko 600 EUra) delovala je ohrabrujuće. Umetnici su pripremili svoja dosijea, fotokopirali povelje o brojnim nagradama, uverenja o državljanstvu i čekove od svojih mišijih penzijica, pa poslali ministarstvu, unapred se radujući povratku u kategoriju normalnih gradjana i spremni da za svog dobrotvora glasaju do kraja svojih već ugroženih života.

Nekima se i posrećilo, jer je dobri ministar uspeo da od škrtih vlasti iznudi 258 penzija, u ukupnom mesečnom iznosu od cca 155.000 EUra koje se pridodaju njihovim sadašnjim penzijicama i eto njima mrsa. Svaka čast, domaćine, što bi rekao Žika Šarenica...

Ali, na žalost, sve što je dobro zamišljeno, nosi u sebi i seme zla. Ispostavilo se da u ovoj zemlji ima veoma mnogo umetnika svih profila i da uopšte nije lako utvrditi koji su od njih najzaslužniji. Ko će uspostaviti kriterijume izbora najboljih u ovom pokvarenom svetu?

Posebnom uredbom ministarstva utvrdjeni su uslovi za konkurisanje pa je oformljena komisija koja je izvršila izbor onih 258 srećnika dok je ostalih 500 konkurenata sunovraćeno natrag u kaljugu nemaštine.

I eto nama nevolje! U spisku srećnika nalazi se pedesetak slikara i vajara, petnaestak primenjenaša, četrdesetak književnika, dvadesetak prevodilaca (!), četrdesetak dramskih umetnika i glumaca, dvadesetak vokalnih solista i operskih pevača, tridesetak muzičara, kompozitora i dirigenata, petnaestak baletskih igrača i **NIJEDAN** arhitekta! Zašto, pobogu? Da li ne zadovoljavamo kriterijume kao profesija, da li smo bezvredni kao pojedinci, da li smo prokleti i zaboravljeni od Boga i od ljudi, ili je stvar prosto u tome što u komisiji nije bio nijedan arhitekta?
A ko je bio u komisiji?

U komisiji su bila 2 književnika, 2 muzičara, 2 dramska umetnika, 1 vajar, 2 slikara i 1 prevodilac, što je (slučajno) u potpunoj koincidenciji sa profesijama izabranih kandidata. Mi, patrijarhalni i časni arhitekti prosto ne možemo i nećemo da verujemo tračevima da se radilo o nekom besomučnom grabežu u okviru komisije gde je svaki član od ukupnog kolača otkidao za svoje onoliko koliko je mogao i koliko su mu ostali dozvoljavali. Kada bi (ne daj Bože), bilo tako, jedna lepa akcija bi bila u korenu dezavuisana a profesije diferencirane na privilegovane i ponižene. Tačno je da je, sudeći po naknadnim reakcijama, daleko više bilo nezadovoljnih nego odabranih čak i medju ovim privilegovanim profesijama, ali one su bar bile u igri. Ali šta je sa onima koji su zaobidjeni u potpunosti, kao da su gubavi ili kao da uopšte i ne postoje, a medju koje spadaju i arhitekti kojih u Beogradu ima nekoliko hiljada? To mora da je bila samo nehotična omaška!

Da bi razrešila ovu dilemu, Akademija arhitekture se u pismu pod br. 129/07 od 19.12.07 obratila Ministru kulture i učtivo zapitala o čemu se radi, uz molbu da se očigledna omaška ispravi i prijave SAS–a uzmu u rasmatranje. Evo tog pisma:

аБС

АКАДЕМИЈА АРХИТЕКТУРЕ СРБИЈЕ

Број:129/07
Датум:19.12.2007.

МИНИСТАРСТВО КУЛТУРЕ ВЛАДЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
Господину Војиславу Брајовићу, Министру
Београд

Поштовани господине Министре ,

Поводом Вашег конкурса за доделу националних пензија (Сл.л.95/07) Академија архитектуре Србије је са неверицом примила Ваше саопштење од 11.12.07.године у коме сте прихватили, и од Владе испословали право да 258 уметника добије национално признање за свој допринос култури Републике Србије.

Разумемо у потпуности буџетске тешкоће Републике о немогућности да удовољи молби свих уметника који су поднели молбу за побољшање њиховог материјалног положаја, што је за њих очевидно важно, а у неким случајевима битно егзистенционално питање. Али не разумемо, да сте преко Ваше комисије при селектирању подносиоца молби из процедуре искључили не само архитехте врхунске уметнике,јавне раднике добитнике највиших националних награда (Награда АВНОЈ-а, Седмојулска награда, Октобарска награда Београда), највиших стручних награда (Борбина награда, Велика награда за архитектуру Савеза архитеката Србије која се за животно дело додељује једном годишње) - него сте искључили у целини архитектонско стваралаштво, једну од темељних грана културе и уметности.Све историје уметности од Херодота преко Ван Луна, Ренака и најновије Јансона започињу са одредницом: Сликарство,Вајарство, Архитектура.

А и оне савремене такође почињу са истом одредницом, наравно, тек у новије време проширеном са: музиком, књижевношћу, сценском уметношћу, дизајном.
Посредно сте дозволили да Министарство културе долази у ситуацију да му се са пуном озбиљношћу може приговорити: ревизија науке, ниподаштавање струке, непажљивост, површност, дискриминација и још што шта од негативних конотација.

Треба ли икога уверавати да српска архитектура није вредан допринос култури Србије, да на пример изградња Новога Београда није највећи градитељски подухват у његовој историји и највећа његова обликовно естетска тема и исказ највишег креативног стваралаштва. Како на пример креација архитекте (са светским признањима: Музеј на Ушћу, Сава центар, ТВ торањ Авала) може бити мањи или никакав допринос култури Србије од уваженог забавног певача, врсног забављача, или доброг преводиоца, како је могуће да су педесет сликара и вајара значајнији од једног јединог архитекте који је са њима заједнички градио националну културу Србије, а кандидовано је 18 архитеката који су сви добитници Велике награде архитектуре Савеза архитеката Србије.

Не улазећи у шпекулације из јавности да је Ваша комисија са видљивим мајоритетом глумаца пренаглашено фаворизовала глумце, да су приметно заступљени преводиоци, али не и историчари уметности и сл; да има, истина, крајње мало награђених личности са минорним или чак негативним доприносима култури Србије.

Не желимо никако да улазимо у појединачне одлуке Ваше комисије, нити да се бавимо персоналним контраверзама већ инсистирамо да се врати дигнитет нашој струци.

Да би се спречила сва потенцијално могућа а непотребна, по углед државе, ружна и штетна исцрпљивања ове теме, инсистирамо да Министарство културе одбачени корпус пријава свих архитеката, врати на сто пред исту комисију, која би по истом већ обављеном критеријуму вредновала све пријаве и донела допунске регуларне одлуке, и на тај начин вратило архитектонском стваралаштву његово природно право. И отклонила тренутну ревизију науке коју Министарство културе не би могло себи да дозволи.

Поздрављајући иницијативу Владе да вреднује уметнике и прононсере културе Србије, не можемо да предпоставимо да се један њен озбиљан и делотворан гест претвара у своју супротност.

С поштовањем,

АКАДЕМИЈА АРХИТЕКТУРЕ СРБИЈЕ БЕОГРАД

За Академију архитектуре Србије
Председник,
Проф.др.Михајло Митровић, дипл.инж.арх.

Na opšte zaprepašćenje nije bilo nikakvog odgovora! Ne samo ministar, već ni njegovi zamenici, sekretari, podsekretari, savetnici, pa čak ni referenti nisu našli za shodno da odgovore tamo nekoj Akademiji arhitekture Srbije bar u nekoliko reči i objasne kako je došlo do ovog nesporazuma, ukoliko je nesporazuma uopšte i bilo. Prva reakcija Akademije je bila da proveri da li je pismo stiglo onome kome je poslato, da se negde nije zagubilo u birokratskin lavirintima i arhivama. Za svaki slučaj hitno je poslato novo pismo pod br. 130/07 od 29.12.2007 u kome se moli zakazivanje sastanka na kome bi se sporna pitanja razrešila, a nadležni bar u najkraćim crtama informisali o postojanju i značaju arhitektonske profesije.

Ništa, apsolutno **NIŠTA!** Sasvim je izvesno da su u Ministarstvu primljena naša oba pisma, ali da nadležni **nemaju šta** da odgovore.
– Ako kažu da je o tome odlučila komisija, ne vredi, oni su izabrali komisiju.
– Ako priznaju da je komisija bila subjektivna i pristrasna (ružno bi bilo reći, korumpirana) ceo konkurs pada, ni to ne ide,
– Ako priznaju grešku, ode njihov kredibilitet. Ispašće da je konkurs raspisan samo radi jedne unapred fiksirane kategorije izabranika u koju arhitekti nemaju pristupa,
– Ako, umesto od strane SAS–a predloženih 18 penzija za arhitekte, dodele milostinju od 5–6 penzija s tim da se arhitekti sami oko njih pokrve, napraviće još veću nevolju.
Dakle, najbolje je da ćute i puste da se stvari same po sebi slegnu kao što neki veruju da će se desiti i sa Kosovom.
A dosadna Akademija se nadrčila i 14.02.2008 poslala Ministarstvu i treće pismo, (bez odgovora, razume se), koje glasi:

aбc

АКАДЕМИЈА АРХИТЕКТУРЕ СРБИЈЕ

MINISTARSTVO KULTURE VLADE REPUBLIKE SRBIJE

Gospodinu Vojislavu Brajoviću,Ministru

Beograd

14 FEB 2008

Poštovani gospodine Ministre,

Posle za nas,neshvatljive i zbunjujuće odluke Vašeg Ministarstva da na konkursu za nacionalne penzije u celosti isključite celu struku arhitektonskog stvaralaštva i time revidujete naučno istorijsku odrednicu:slikarstvo-vajarstvo-arhitektura,obratili smo Vam se 19.12.2007.god. s pismom, sa molbom da se ovaj svojevrsni nonsens ispravi.
Napomenuli smo da to tražimo da bi se zaustavili ružni komentari po svim medijima koji su po ovom pitanju izveštavali.Nismo želeli nipošto da učestvujemo u javnoj raspravi pre nego što dobijemo prave informacije o ovoj stvari.Nismo dobili ni slovo odgovora bilo od Vas bil od Vašeg Ministarstva.
Dana 29.12.07. ponovo smo Vam uputili preporučeno pismo i molili da povodom izložene problematike primite tročlanu delegaciju AAS kako bi na najodgovorniji način zatvorili pomenuta pitanja.
Naša želja da u demokratskom i dogovornom duhu dodjemo do saznanja o čemu se zapravo radi okrenuta je u suprotnom,neželjenom pravcu.
Mi u naša dva predhodna pisma nismo tažili ni reviziju ni poništavanje konkursa ni suspenziju žirija,nijednom ni slučajno nismo pominjali ni jedno ime niti su nas interesovala personalna rešenja,mi smo jedino želeli da defamaciju cele struke,dogovorno sa Ministarstvom sklonimo od mogućih protesta i nepredvidjenosti pojedinaca.
U medjuvremenu je prošlo puna dva meseca,a mi do danas nismo dobili nikakav odgovor niti bilo kakav dopis Vaše administracije o sudbini naših materijala koje smo Vam poslali u punom saglasju sa uslovima Vašeg konkursa.Ispada da su arhitekti ilegalno učestvovali u svom prirodnim pravu da se odazovu odluci Vlade Srbije.
Mislimo da će te se složiti sa nama da sve ovo nije dobro ni za nas ni za Vas,pogotovu što je u pitanju Ministarstvo kulture,a ne nekakva druga institucija koja ne mora da bude toliko osetljiva na duhovni status nacije.
Pišemo Vam po treći put i najlepše molimo da primite predstavnike Akademije arhitekture Srbije:Akademika SANU Branislava Mitrovića, profesora člana AAS
Profesora dr.Mihajla Mitrovića arhitektu,predsednika AAS
Prof. Arh. Predraga Cagića, predsednika Veća Velike nagrade za arhitekturu SAS

sa kojim bi mogli da obavite korisne razgovore.

Sa poštovanjem,

aбc
АКАДЕМИЈА
АРХИТЕКТУРЕ
СРБИЈЕ
БЕОГРАД

Za Akademiju arhitekture Srbije
Izvršni sekretar Milan Raonić

Beograd,14.02.2008.god.

NARAVOUČENIJE:

Davne 1939 godine, kada sam bio u prvom razredu osnovne škole, negde pred Božić, jedan bogati trgovac pošalje našem učitelju Vasi Šešiću veš korpu božićnih poklon paketića da se razdele djacima. Svi su jurnuli na korpu i nastao je opšti grabež dok sam ja otmeno sedeo u klupi i čekao da mi učitelj da moj paket. Dobio sam mućak a učitelj mi je hladno rekao da sam sam kriv što se nisam borio za ono što je moje. Razume se, kriv je bio učitelj, jer nije organizovao pravičnu distribuciju, ali mi to nije bila nikakva uteha, ostao sam definitivno bez paketića.

Pa, Gospodo arhitekti, sami smo krivi!

Zaboravili ste da su još izmedju dva rata u ministarstvima dominirali gradjevinci, dok su arhitekti izigravali gospodu u svojim kulama od slonove kosti – privatnim biroima. Posle rata ste se pitali kako to da su na sve ključne položaje u vlasti zaseli gradjevinci a ne arhitekti.

Ko nam je kriv što smo se pocepali na mlade i stare, podobne i nepodobne, na komunjare i demokrate, na sitne porodične i kumovske klanove, na jajare i one koji to nisu jer ne znaju kako, na muvatore i šljakatore, sposobne i nesposobne, na one koji žele da komšiji crne krava i one koji kolegama žele dobro kao vrana piletu...

Ko nam je kriv što nismo insistirali da i dvojica arhitekata budu u komisiji za dodelu penzija i da kako tako zaštite profesiju. Nismo li se možda uplašili da će i ta dvojica (ma ko oni bili) navući penzije svojim rodjacima, kumovima, prijateljima, bivšim profesorima a da će ostali ostati kao i uvek kratkih rukava? Učitelj je zabrljao, ali i mi smo morali da zalegnemo a ne samo da predamo dokumentaciju i čekamo pečene ševe s neba.

Ko nam je kriv što nam je profesionalna informatika minorna, što smo u inostranstvu praktično nepoznati, što nemamo naš muzej arhitekture sa bankom podataka o svim registrovanim arhitektima i njihovim ostvarenjima, što naši stručni časopisi sem retkih izuzetaka više vode računa o hoh–glancu nego o sadržaju, više o ličnoj promociji nego o profesiji.

Dogod budemo amišni, sebični, nekolegijalni, neorganizovani, pasivni i nezainteresovani, dogod očekujemo da drugi obave naš posao a da nam naša prava padnu s neba, dotle ćemo biti obične ovce za šišanje i neće nam biti spasa.

I ne zaboravite da živimo u opljačkanoj i opustošenoj zemlji u kojoj se grize do krvi i za porciju pasulja a kamoli za nacionalnu penziju. Čak i da nema grabeža, opet ne bi svi mogli da budu zadovoljeni, mnogo nas je, brate!

A što se tiče G.Ministra, oni koji su penzije dobili smatraće da su one njihovo prirodno pravo, pa mu neće ni biti naročito zahvalni jer se kod srba usluga ne oprašta. U zamenu za to, ministar (a uz njega i njegova partija) će steći 500 krvnih neprijatelja. Kao i obično, put u pakao je popločan dobrim namerama, a nije ni čudo.
Mala bara, puno krokodila!

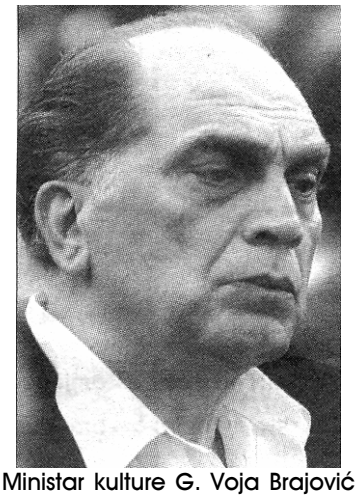
Ministar kulture G. Voja Brajović

I na kraju, nekoliko dopisa u dnevnoj štampi (Politika) u kojima razočarani arhitekti iskazuju svoje razočarenje i nezadovoljstvo. Šta mislite za koga će oni glasati?

Комисија је учинила неправду архитектима

27 XII 07

Надам се да је ово писмо већ дошло до министра културе. Убеђен сам да је оправдан мој протест, и лични и у име струке архитеката, поводом додељивања признања пензионерима-уметницима.

Очигледно некомпетентна и недобронамерна комисија искључила је, потпуно несхватљиво, свих 25 архитеката који су кандидовани преко УЛУПУДС-а и Савеза архитеката Србије. Могуће је да су и други угледни архитекти оштећени. Министар стално говори да је комисија одлично и часно радила. Није, господине министре. Бачена је сенка на посао којим се он бави у Министарству културе.

Лични пример ће потврдити изречене ставове. Као архитекта – професионалац, као критичар и теоретичар архитектуре, верујем да сам за културу Београда и земље учинио много. Слободан уметник сам скоро 25 година. Аутор сам осам Београдских тријенала светске архитектуре. Тријеналне изложбе-репризе сам имао у 12 земаља. У културним центрима Југославије у Њујорку и Паризу имао сам спектакуларне изложбе, оба пута пред више од 300 важних посетилаца. Амбасадори Југославије су отварали те моје изложбе.

За реализацију Осмог тријенала прошле године добио сам преко Вукове задужбине „Вукову награду за уметност". Додела најважније награде у култури Србије била је у свечаној сали Председништва Републике.

На великим тријеналним изложбама у Бечу (у Тезејевом храму, пред 1.000 посетилаца на отварању!), Сингапуру, Паризу, Буенос Ајресу, Будимпешти, Сегедину, у три мексичка града, у Тузли (августа 1991, Југославија је била у пламену)... представио сам и преко 160 српских архитеката и примењених уметника.

Тријеналне изложбе је од 1985. посетило више од 250 елитних страних архитеката. Одржано је 18 предавачких хепенинга.

На Бановом брду сам подигао, не добивши ни динар, шест зграда, дела шесторице еминентних архитеката света. Објавио сам 23 књиге...

И, шта сад? Признања нису добили ни други заиста заслужни архитекти, пре других: Б. Петровић, Ивковић, Јовин, Личина, Чанак.,Стјепановић, Вуловић, Перовић, П. Ристић, Палишашки, Кековић... па чак ни водећи српски архитекта Михајло Митровић! Нека ми буде опроштено што нисам навео и остале.

Предузмите нешто господине министре. Комисија је учинила велику неправду архитектима, без којих не би било Београда и Србије

Ивица Млађеновић
архитекта

Изгнана архитектура

26 XII 07

На списку од 258 добитника признања за врхунски допринос националној култури нема ни једног архитекте

Милорад Х. Јевтић,
архитекта, критичар НИН-а

Отворимо ли било коју историју уметности, било коју антологију или енциклопедију опште културе, свуда ћемо наћи архитектуру. Али, ето, узалуд ћемо је тражити у Решењу о додели посебних признања за врхунски допринос националној култури у Републици Србији, јер на списку од 258 добитника ових признања нема ни једног јединог архитекте.

Као прва претпоставка за овакав поступак Комисије намеће се могућност да су њени чланови сматрали да је у небројеном мноштву грађевина мало уметности. Наравно да свако архитектонско здање није уметничко дело, као што то није ни свака слика, књига или глумачка рола али, треба ли то уопште рећи, много је и неимарских дела која припадају врхунским остварењима у уметности уопште, па и у нашој средини.

Друга претпоставка чини нам се вероватнијом – да је Комисија сматрала да архитекти и после пензионисања, радом на пројектима, добро зарађују и да им не треба новчани додатак обезбеђен доделом посебног признања. Овакав став, ако га је било, нема никаквог оправдања, јер на списку има сликара, глумаца, певача и других културних посленика који, верујемо, остварују приходе изнад могућих зарада архитеката. Уосталом, мало је пензионисаних архитеката, међу њима и оних најпознатијих, којима здравље дозвољава, да имају и срећу да нађу повољне пословне ангажмане. Уз ово, присећамо се и не малог броја наших истакнутих градитеља који су животни пут завршавали у правом сиромаштву. Тако је, ево једног примера, Милорад Пантовић, творац капиталног дела нашег културног наслеђа – Београдског сајма, само уз помоћ колега некако савладавао пензионерску немаштину својих последњих дана.

И није само материјални ефекат оно што погађа наше неимаре, јер њихово изостављање значи потцењивање и, чак, ниподаштавање њиховог рада и њихових градитељских достигнућа. И не само њихових него, посредно, и њихових претходника. А можемо ли да замислимо Београд без Народног позоришта, „Москве", Скупштине, Белог двора, Музеја савремене уметности, Филозофског факултета, „Сава центра" и многих других здања којима се с правом поноси наш главни град и наша култура? Исто питање важи и за друге наше градове и њихова архитектонска знамења.

Јасно је да нема комисије која би сасвим праведно доделила предметна признања, али овде није ствар у појединачним омашкама, овде је реч о потпуном игнорисању једне целе значајне области и Министарство културе би морало да се огласи поводом овог несхватљивог става Комисије којој је поверило важан друштвени задатак.

Да ли су праведне митолошке музе

25, XII 0

Кад се прочита списак од 258 заслужних уметника, којима се додељују посебна признања – одговарајуће високе пензије – могло би се помислити да су у одлуку о тим животним наградама умешале своје прсте античке музе. При томе највише су припомагале Талија и Мелпомена (комедије, трагедије) пошто је највише њихових штићеника добило та признања – 45 глумаца. Радују се и они које штите Полихимнија, Ерато и Калиопа, јер је и у њиховом лирско-песничко-епском опсегу такође 45 заслужних песника и књижевника. Није заостала ни муза музике Еутерпа, њој је припало 20 певача, 15 композитора и 20 репродуктивних уметника. И Терпсихора има петнаестак балетских играча.

Међутим, Грци су у антици грдно погрешили: нису осмислили музе неких делатности које данас уврштујемо у уметност, сматрајући их само занатством – репродуктивним делањем. У то спадају: сликарство, вајарство и архитектура. Приликом ове доделе заслуженима, делимично је исправљена неправда. Обухваћено је чак 40 сликара, а вајара само 10. А шта је са архитектама? Они су остали анонимуси, какви су и већином случајева: треба много претражити да би се сазнало (или не) ко је пројектовао ову или ону зграду, било то школа, позориште, болница и црква, било цело насеље.

Да би помогли комисији, која о овим наградним пензијама одлучује (а министар, вероватно само аминује), Савез архитеката Србије је благовремено послао свој предлог за 18 архитеката, држећи се врло строгог критеријума: свих осамнаест стваралаца су добитници Велике годишње награде архитектуре. При томе је остало по страни више такође заслужних градитеља, непрозваних, неименованих.

Тако су антички Грци криви што нису измислили музу архитектуре, те немајући заштитнице архитекте су потпуно изостале из списка заслужних, ниједан није обухваћен. Грешим само у вези са колегом Вељком Деспотовићем који јесте у списку, али се он као архитекта бави сценографијом, те му је, вероватно, припомогла Терпсихора. На крају треба рећи да се стари Грци уопште нису бавили превођењем, јер су све остале награде (и језике) сматрали (и звали) варварским, док је врла комисија увидела њихову грешку и исправила је, обухвативши чак 18 преводилаца, као значајне уметнике (и без муза).

Тако је само једна, данас призната уметност – архитектура – избачена из културе од стране (не)компетентних, Комисије и Министарства (наше) културе, нажалост, ето, крње.

Др Жорж Поповић,
архитекта, Београд

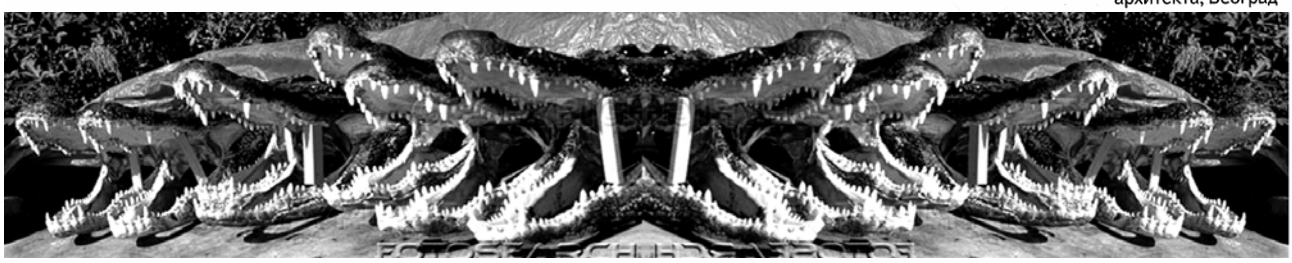

INTERNI KONKURS ZA UPRAVNU ZGRADU GTP BAUEN U VRBASU

Arhitekta Djordje Alfirević

Djordje Nikolić

Bojana Stanković

Dušan Trifunović

Uvod

U martu 2008, vlasnik GTP iz Vrbasa ugovorio je sa Arh. Djordjem Alfirevićem direktorom projektnog biroa "Vektoring" iz Beograda izradu idejnog rešenja upravno–poslovnog objekta u kompleksu porodičnog proizvodnog pogona. Posao je mali, ali ga je G.Alfirević shvatio kao zgodnu priliku da ponudi saradnju nekolicini naših bivših učenika, pozvavši ih da svaki od njih napravi po jednu varijantu projekta a da svi budu ravnopravno prezentirani investitoru. Saradnju su prihvatili Bojana Stanković, Dušan Trifunović i Djordje Nikolić. Nakon rasmatranja četiri ponudjene varijante od strane porodičnog žiria (otac, majka, sin) uz dijametralno različite stavove, pobedila je (kao što se moglo i slutiti) majka pa je za dalje projektovanje i izvodjenje usvojen rad Dušana Trifunovića. Svi pozvani učesnici su iz generacije 2005 i bliže se kraju studija, ozbiljno i bez tzv."obnavljanja" godina. Čini nam se da je G. Alfirević našao zgodan način da s jedne strane ispita kreativne potencijale nekolicine veoma prosperitetnih budućih kolega u cilju kasnije tešnje saradnje, a istovremeno ih uvede u praktičnu problematiku projektantske svakodnevnice. Ovakva saradnja me beskrajno raduje jer iako Dordja i troje "omladinaca" razdvaja desetak godina svi su oni izašli iz moje "kuhinje" i svi su mi veoma, veoma dragi.
A sada, da vidimo o kakvom se to kapitalnom objektu radi:

Projektni zadatak

Radi se o relativno maloj dvoetažnoj upravnoj zgradi na ulazu u proizvodni kompleks, sastavni deo porodičnog biznisa. Posao se razgranava (Bogu hvala!), broj krijenata raste, a za njihov doček treba obezbediti pristojne mada ne i neke previše raskošne uslove. Severnim frontom je zgrada postavljena na regulacionu–građevinsku liniju, ka ulici Milivoja Čobanskog. Glavni pristup se nalazi sa istočne strane.
Unutrašnji sadržaj je krajnje jednostavan i obuhvata: kancelarije direktora i sekretarice, kancelarije zaposlenih (4 radna mesta), salu za sastanke, sanitarne čvorove, čajnu kuhinju i sl. Predvideti mogućnost prostorne fleksibilnosti, odnosno povezivanja i razdvajanja pojedinih prostorija u prizemlju i na spratu.

Projektom treba predvideti postavljanje novog objekta na postojeće temelje na lokaciji. To znači da je na postojećoJ lokaciji već počelo izvodjenje objekta po nekom starom projektu, od koga je naručilac kasnije odustao, a što projektanta stavlja pred dodatne probleme. Objekat izvesti od standardnih materijala: opekarskih proizvoda, metala, drveta, stakla, gipsa i sl. Očekuje se da zgrada simboliše ozbiljnost, poslovnost i uspešnost firme koja je, i pored svih teškoća, u trenutnom usponu.

Varijanta 1 – DJORDJE ALFIREVIĆ

Funkcionalno rešenje
Poslovni objekat GTP Bauen je upravna zgrada preduzeća, sa kancelarijskim i pomoćnim sadr–žajima. Objekat se sastoji iz dva nivoa, koja su povezana internim stepeništem. Ulazni hol je poslu–žio da kao glavni organizacioni motiv u objektu vizuelno objedini sadržaje u jednu celinu.

U prizemlju su formirane 4 zasebne kancelarije, dve za saradnike i dve za upravu (sekretaricu i direktora). U bloku iza stepeništa izdvojeni su sadrž–aji čajne kuhinje, garderobe i sanitarnih čvorova.

Na spratu su predviđene dodatne dve kancelarije sa mogućnošću povezivanja, i sala za sastanke. Iz sale za sastanke i holskog prostora predviđeni su izlazi na terasu.

Oblikovanje i materijali
Osnovni oblikovni motiv objekta je zalučena krovna površina sa perforiranim procepima–prozorima, koja u simboličkom smislu simbolizuje delatnost firme i njenu orijentaciju prema kvalitetnoj izgradnji. Krovnu konstrukciju čine drveni zalučeni lamelirani nosači koji su oslonjeni na masivnu betonsku konstrukciju sa jedne, i čelične stubove sa druge strane.
Krovna konstrukcija je sa unutrašnje strane obložena zalučenim gips–kartonskim pločama.
Pomoćne prostorije su vizuelno odvojene zalu–čenim zidom od profilit stakla (iza stepeništa).
Ostale pregrade između kancelarija su od staklenih panela, sa mogućnošću vizuelnog odvajanja peskiranjem stakla.
Stepenište u holskom prostoru je od drveta sa bočnim, nosećim čeličnim profilima i ogradom od prohromskih šipki.

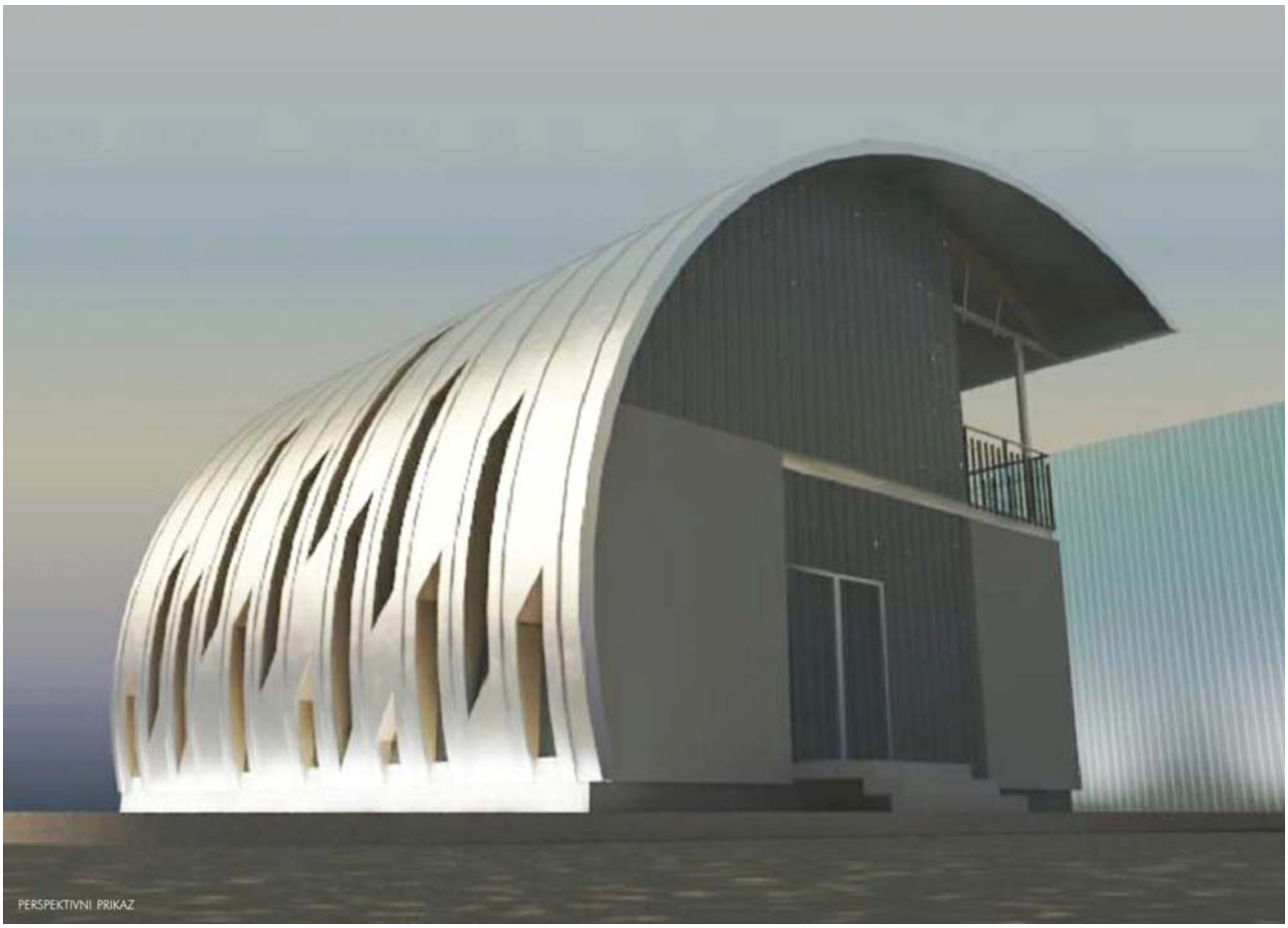
PERSPEKTIVNI PRIKAZ

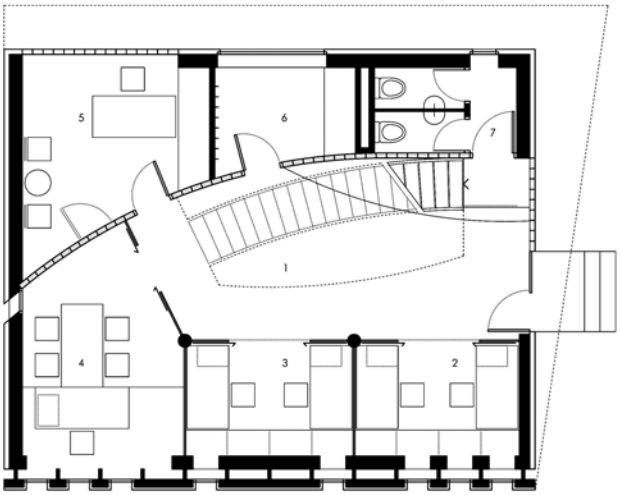

OSNOVA PRIZEMLJA 1:75

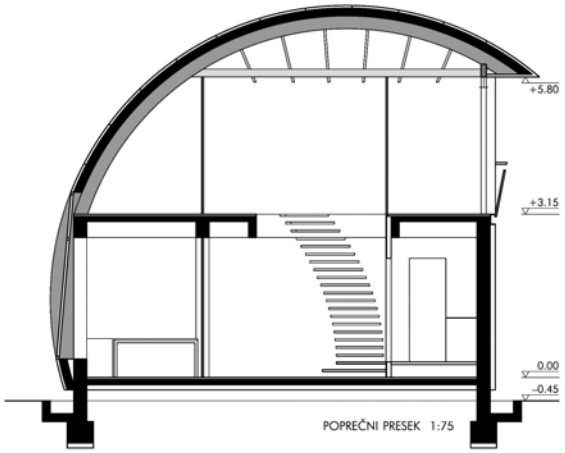

POPREČNI PRESEK 1:75

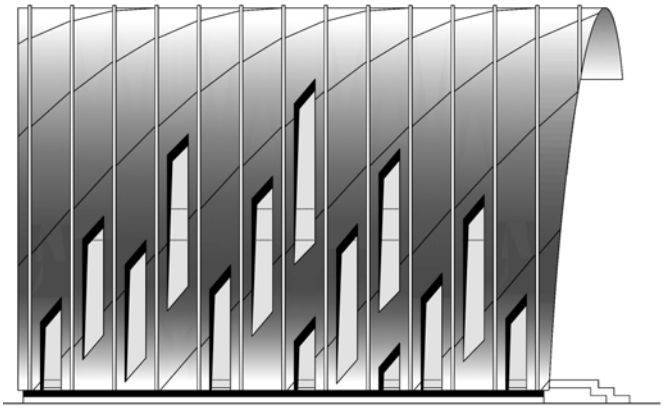

POGLED SA SEVERA 1:75

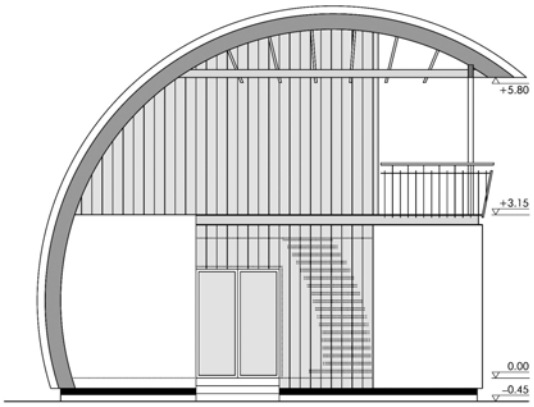

POGLED SA ZAPADA 1:75

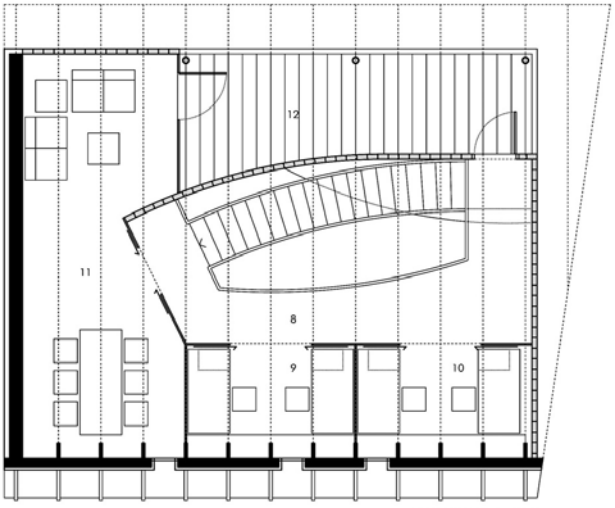

OSNOVA SPRATA 1:75

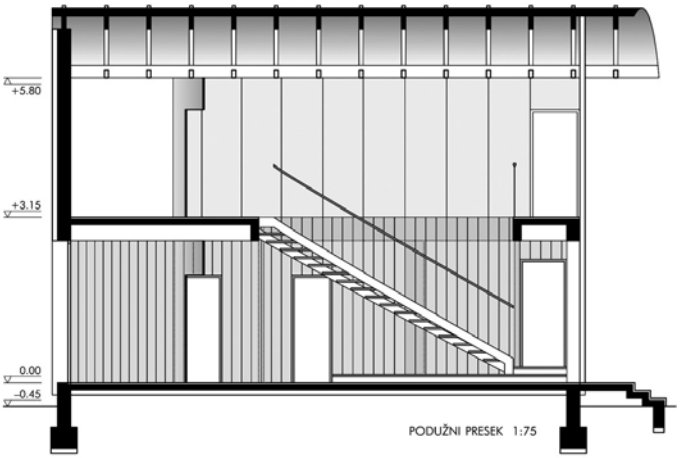

PODUŽNI PRESEK 1:75

Varijanta 2 – DJORDJE NIKOLIĆ

Funkcionalno rešenje

Poslovni objekat GTP Bauen je upravna zgrada preduzeća, sa kancelarijskim i pomo–ćnim sadržajima. Objekat se sastoji iz dva nivoa, koja su povezana internim stepeništem. Ulazni hol je, kao glavni organizacioni motiv u objektu, poslužio da vizuelno objedini sadržaje u jednu celinu.

Na ulazu u objekat predvien je ulazni hol sa prostorima za izlaganje I prijem stranke. U pri–zemlju je formirana 1 kancelarija (open space) za 4 službena lica. Ona je vizuelno povezana sa ulaznim delom hola. Posebno su izdvojeni pomoćni sadržaji čajne kuhinje i sanitarnih čvorova, koji su objedinjeni u jednu vizuelnu celinu. Prostor ispod stepeništa predvien je za arhivu I garderobu za zaposlene.

Na spratu su predviđene dodatne dve kance–larije za upravu (sekretaricu i direktora), i sala za sastanke.

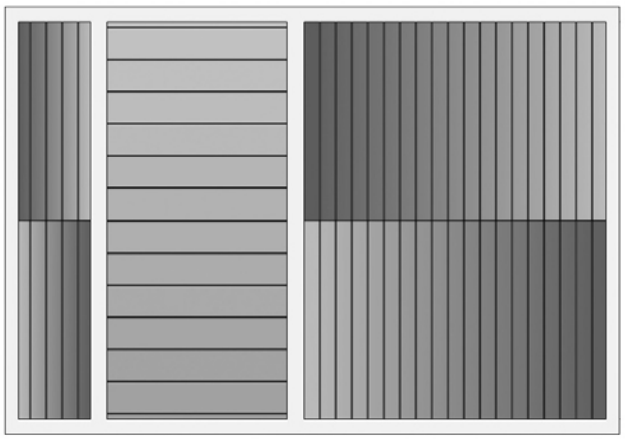

OSNOVA KROVA 1:75

Oblikovanje i materijali

Osnovna forma je kubina, sa zapadne strane u potpunosti otvorena prema okolini. Ovakav oblikovni motiv objekta ima za cilj predstavljanje jedne savremene I ozbiljne firme, koja je otvorena za saradnju I komunikaciju sa klijentima. Konstrukciju čini armirano–betonski masivni sklop. Obloga fasade predviena je od tabli Aluko Bond–a ili u Natur Betonu.

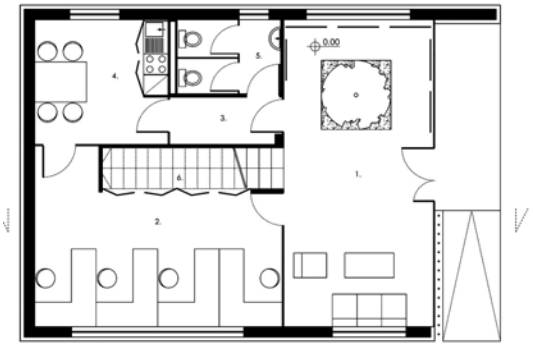

OSNOVA PRIZEMLJA 1:75

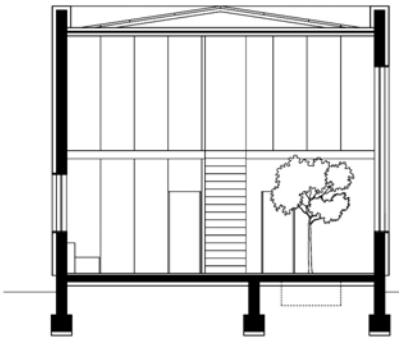

POPREČNI PRESEK 1:75

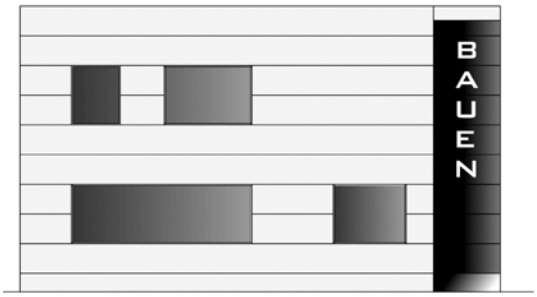

POGLED SA SEVERA 1:75

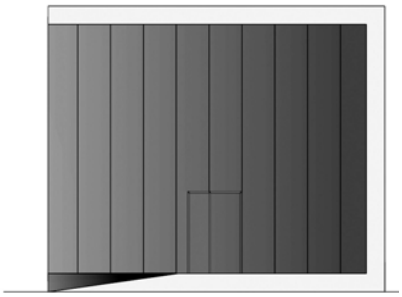

POGLED SA ZAPADA 1:75

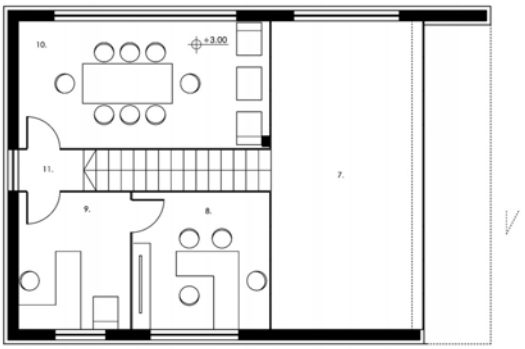

OSNOVA SPRATA 1:75

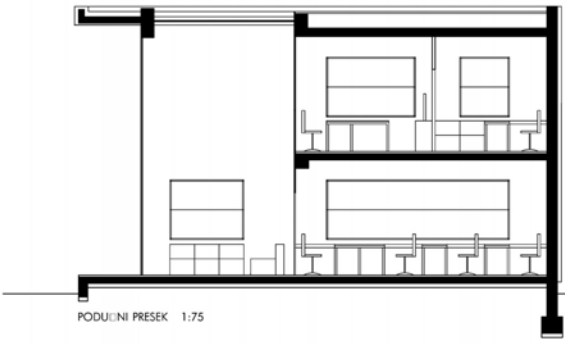

PODUŽNI PRESEK 1:75

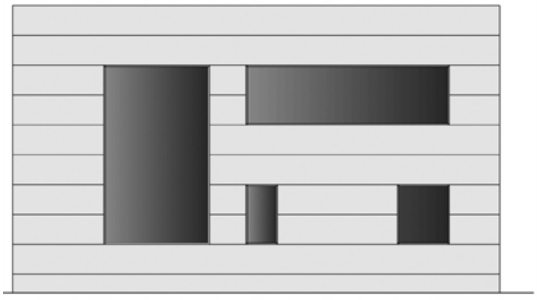

POGLED SA JUGA 1:75

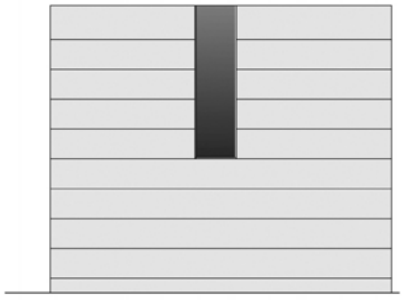

POGLED SA ISTOKA 1:75

Varijanta 3 – BOJANA STANKOVIĆ

Funkcionalno rešenje

Poslovni objekat GTP Bauen je upravna zgrada preduzeća, sa kancelarijskim i drugim pomoćnim sadržajima. Objekat se sastoji iz dva nivoa, koja su povezana internim stepeništem.

Glavni motiv objekta predstavlja jedinstven centralni prostor koji dominira kako u funkcionalnom tako i u oblikovnom smislu.

U organizaciji objekta holski prostor objedinjuje sadržaje u horizontalnom i vertikalnom pravcu. Na nivou osnove, formiran je predprostor glavne kancelarije, sa mestom za sekretaricu koje se po potrebi može vizuelno pregraditi kliznim pregradama. Naspram njega smešteno je stepenišno jezgro i prostor za sedenje i pauzu, u čijoj blizini su čajna kuhinja i sanitarni čvor. Radna mesta zaposlenih u prizemlju obezbeđena su dvema kancelarijama koje se nalaze bliže ulazu. Vizuelno povezivanje sa sadržajima na spratu ostvareno je staklenim plafonskim delom, koji se proteže sve do glavnog ulaza u objekat. Na spratu je formiran dopunski prostor u formi open–space biroa, sa tri radna mesta, kao i prostorija za sastanke i prezentacije.

Oblikovanje i materijalizacija

Osnovni oblikovni motiv objekta je odnos glavnih korpusa u smislu otvoreno–zatvoreno. Motiv centralnog prostora predstavljen je kroz centralni zastakljeni korpus, preko koga se objekat snabdeva svetlošću, zahvaljujući povoljnoj jugoistočnoj orijentaciji. Druga dva korpusa su masivna, sa fasadom od fiber–cementnih ploča u svetlo sivom tonu i zasecima na uglovima koji omogućavaju dodatni upliv svetla u kancelarijske prostorije. Kontrast je ublažen aluminijumskim brisolejima na čeličnim nosačima koji štite stakleni korpus od preterane izloženosti sunčevom zračenju. U enterijeru dominiraju staklene pregrade i čelični profili, kao i enterijerske obloge u svetlim tonovima. Ulaz u objekat naglašen je nadstrešnicom od čelika i stakla i čeličnim potpornim stubovima.

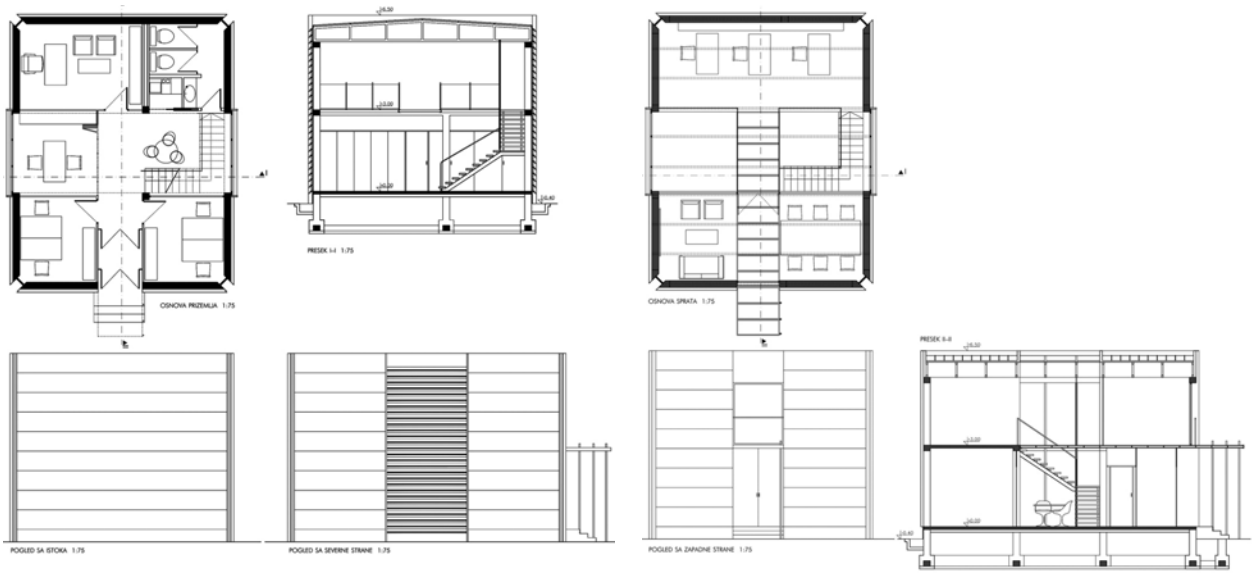
OSNOVA PRIZEMLJA 1:75
PRESEK I-I 1:75
OSNOVA SPRATA 1:75
POGLED SA ISTOKA 1:75
POGLED SA SEVERNE STRANE 1:75
POGLED SA ZAPADNE STRANE 1:75
PRESEK II-II

Varijanta 4 – DUŠAN TRIFUNOVIĆ
(Usvojeno rešenje)

Funkcionalno rešenje
Poslovni objekat GTP Bauen je upravna zgrada preduzeća, sa kancelarijskim i drugim pomoćnim sadržajima. Objekat se sastoji iz dva nivoa, koji su povezani internim stepeništem. Na ulaznu partiju vezuje se hol sa sedenjem i stepeništem, kao glavni organizacioni motiv u objektu čija je uloga da vizuelno objedini sadržaje u jednu celinu.
U prizemlju su smeštene 3 zasebne kancelarije, jedna za saradnike i dve za upravu (sekretaricu i direktora), čajna kuhinja i sanitarni čvor.
Na spratu su predviđene dodatne dve kancelarije zasaradnike i sala za sastanke.

Oblikovanje i materijali
Osnovni oblikovni motiv je bila prizmatična forma pravougaone osnove materijalizovana u finom betonu (natur beton) prožeta sa nekoliko geometrijskih formi od kojih je svaka materijalizovana u drugom materijalu. Sve sa ciljem da se prezentuje stabilnost i moć firme (jaka ortogonalna, čista forma) i veština i kvalitet poslovanja firme (elementi i materijalizacije: beton, metal, staklo, drvo, koji predstavljaju direktnu vezu sa poslovanjem firme, i koji svojim kvalitetom izrade sveobuhvatnošću daju najbolju reklamu firmi). Takođe pomenuti elementi i njihova materijalizacija imaju značajnu ulogu u formiranju specifičnog ambijenta prostora i funkcionalne organizacije unutar njega.
Tako staklena prizma koja prodire kroz primarnu formu predstavlja staklenu zid zavesu koja se proteže u oba nivoa objekta. Ona svojom monolitnošću i vizuelnim efektom potencira značaj prostorija na koje izlazi, a to su direktorova kancelarija i konferencijska sala.

Drvenim senilima su prekriveni delovi primarne fasade na koje izlaze kancelarije svih službenika. Značaj i kvalitet hola objekta koji predstavlja reprezentativni deo objekta je povećan narušavanjem primarnog volumena i formiranjem vertikalnih i horizontalnih prozora i tako uvođenjem prirodnog svetla, čija se količina dodatno povećava formiranjem lanternog osvetljenja u limenom krovu i ostavljanjem vidne konstrukcije u nivou hola (drvene rešetke).

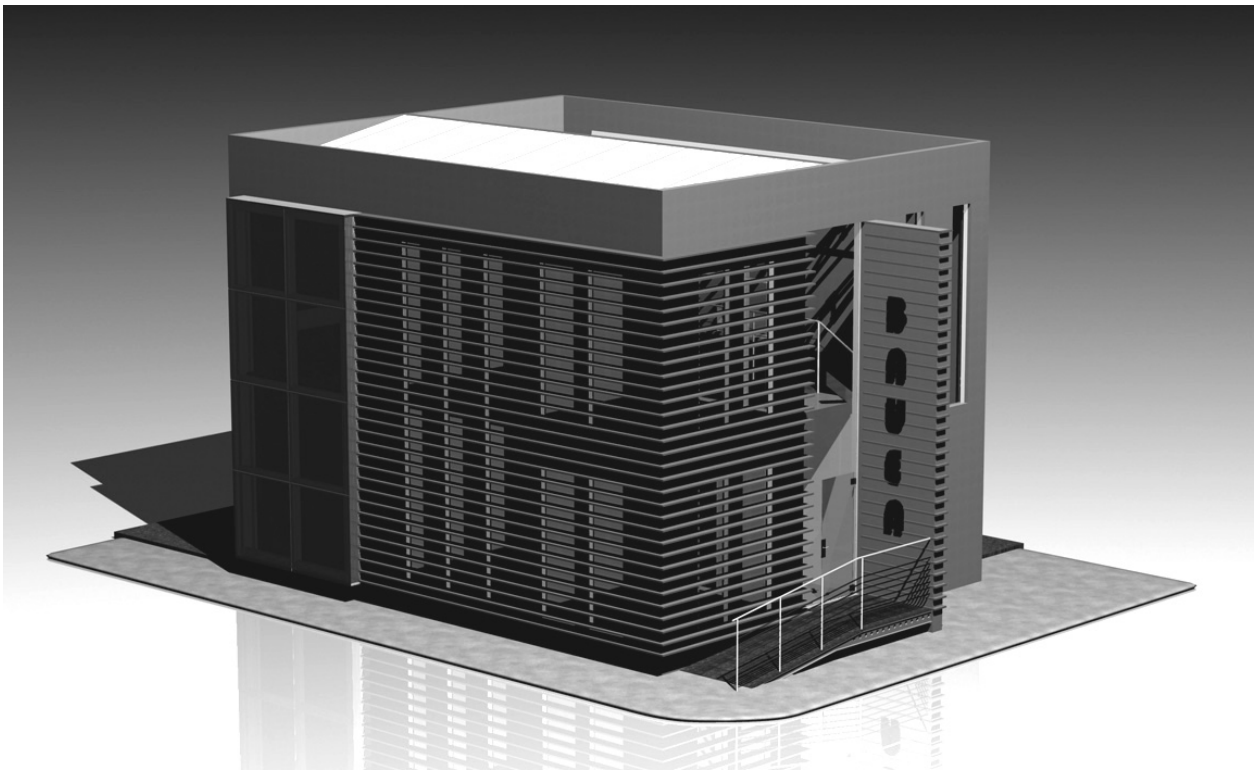

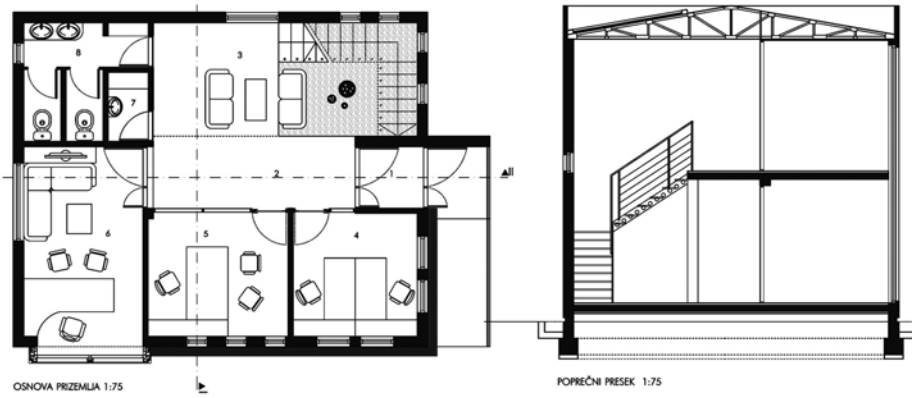
OSNOVA PRIZEMLJA 1:75
POPREČNI PRESEK 1:75

BAUEN
POGLED SA SEVERA 1:75
POGLED SA ISTOKA 1:75

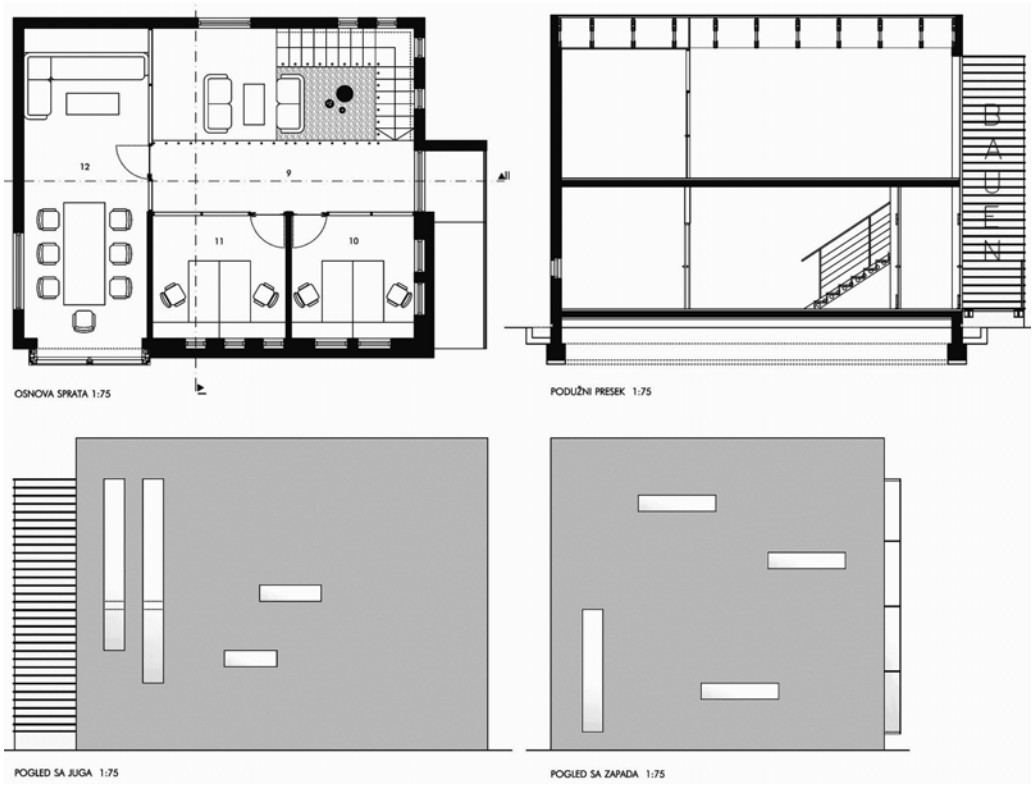
BAUEN
OSNOVA SPRATA 1:75
PODUŽNI PRESEK 1:75
POGLED SA JUGA 1:75
POGLED SA ZAPADA 1:75

In memoriam

Arhitekta Branislav Karadžić (1929–2007)

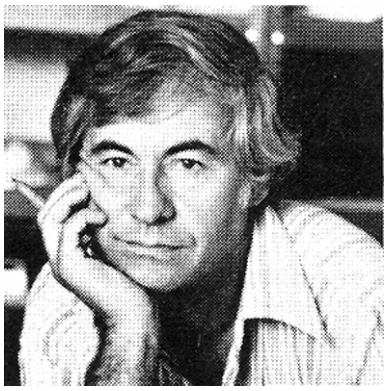

Posle duge i teške bolesti, tiho i skoro nezapaženo, napustio nas je jedan od najznačajnijih predstavnika naše posleratne Moderne, ugledni arhitekta Branislav–Brana Karadžić. Njegov fascinantni i obimni opus ubuhvata širok dijapazon stambenih, školskih i javnih objekata, kako u Beogradu, tako i u drugim našim gradovima, ali i u Kubi, Angoli i Rusiji.

Nema nagrade za arhitekturu koju nije dobio: Velika nagrada Salona arhitekture (1975), Republička Borbina nagrada (1976), Oktobarska nagrada (1978),), itd. itd. Odlikovan je ordenom rada sa srebrnim vencem, proglašen zaslužnim gradjaninom Novog Beograda 1978 i još mnogo toga...

Najveći deo svog radnog veka proveo je u Institutu za ispitivanje materijala Srbije, a najpoznatije realizacije je ostvario u timskoj saradnji sa Aleksandrom–Acom Stjepanovićem i Božidarom–Batom Jankovićem. Bio je jedan od osnivača Centra za stanovanje IMS koji je u periodu 1970–86, kao samostalna projektantsko–istraživačka jedinica (OOUR) ostvario izuzetne profesionalne rezultate, a za koje je i on u mnogome zaslužan. Kolegijalan i profesionalan, duhovit i omiljen, boem i džentlmen – sve se to neponovljivo slilo u jednu osobu.

A sada, da vidimo šta je o Brani Karadžiću zabeleženo u eminentnom Leksikonu srpskih neimara (Beograd, 2002):

Студирао у Београду (1948–55). Запослен у предузећу "Тунелоградња" (1955–57) и Институту за испитивање материјала Србије (1957 до пензионисања).

Као водећи пројектант Одељења за зградарство у Институту за испитивање материјала, од средине педесетих година 20. века до пензионисања, израдио је низ урбанистичко–архитектонских пројеката насеља и стамбених, пословних, школских зграда и дечијих установа у Београду, Бањалуци, Ћуприји, Осијеку, Тузли, Ужицу, као и на Куби у Анголи, Русији итд.

Приликом пројектовања стамбеног насеља у блоковима 22 и 23 на Новом Београду (1969–78, са Б.Јанковићем и А.Стјепановићем) пошло се од идеје повратка градском амбијенту и оживљавања улице као његовом значајном сегменту. Обликовањем стамбених објеката различитих форми од кула, квадратних волумена, меандерског типа, до волумена састављених од подужних тракастих еламената, створене су живописне визуре са различитим варијацијама у композиционом склопу. Функционални концепт стана са заједничким језгром на које се везују остали простори, омогућио је вишедимензионалну организацију стамбених јединица које садрже јасну поделу простора на породични и друштвени део. Објекти пратећег садржаја обрађени су са посебном пажњом као сложени организам који се складно утапа у хумани амбијент насеља, о чему сведочи осмогодишња школа "Седам секретара СКОЈ–а" у блоку 23 (1975–77, са Б.Јанковићем и А.Стјепановићем). Школа је подељена на две етаже са јасно издвојеним школским и рекреативним деловима. Као креативно и свеже решење динамичног израза, својим разуђеним и покренутим облицима даје посебан акценат и ликовност читавом амбијенту.

Урбанистичка концепција стамбеног насеља "Бањица" у Београду (1975–82, са С.Дрињаковићем и А.Стјепановићем) решена је као сложена просторна композиција изразите усклађености изграђених, саобраћајних и слободних површина. Функционалан просторни распоред са јасно издвојеним наменама заснива се на основном организационом језгру стамбене ћелије чијим се растом добијају различити типови станова. Коришћењем природе терена, избегавањем затворене форме и поделом волумена у вертикалном плану, каскадни стамбени блокови омогућили су максимално искоришћење природног осунчавања и слободних визура, чиме је досегнута тежња ка стварању хуманог амбијента за становање.

С.Т.

Дела: *(в. АУТОРСКИ ТИМОВИ / ЈАНКОВИЋ, КАРАЏИЋ, СТЈЕПАНОВИЋ) и: Сликарска галерија "Борова глава" на Златибору (1975); Ватрогасни дом у Ужицу (1981–84, Б.Караџић, С.Ковачевић); "Гарант" банка у Ул. Слободана Пенезића Крцуна у Београду (1981–84, Б.Караџић, С.Ковачевић, Д.Тешић); Осмогодишња школа у Тивту (1983); Дечија установа у Ужицу (1985); Стамбене групације у оквиру VII месне заједнице у Миријеву (1985–88, Б. Јанковић, Б.Караџић); Зграда Привредне коморе у Тузли (1989, са Б.Јанковићем); Туристичко насеље "Језеро" (1991).*

❑ *(в. ТИМОВИ / ЈАНКОВИЋ, КАРАЏИЋ, СТЈЕПАНОВИЋ) и: Салон, 1986, непаг.*

* * *

Ovo su zvanični podaci, ali to je samo mali deo onoga što bi o ovom velikom graditelju moglo i trebalo da se kaže. Neka mi bude dozvoljeno da na ovom mestu iznesem i neka moja, makar subjektivna sećanja na čoveka sa kojim sam se 30 godina družio i profesionalno saradjivao...

U Institut IMS sam došao zajedno sa još nekoliko kolega 12 septembra 1957, a imao sam sreću da me tadašnji zamenik direktora, Ing. Milutin Maksimović uključi u grupu čiji je rukovodilac bio Brana Karadžić. Grupa je bila poveća i u njoj su, koliko se sećam, bili arhitekti Siniša Vuković, Božidar Janković, Prle Popović, Pedja Ristić, Zoran Tasić, tehničar Mirko Nikolić, a kasnije su došli arhitekti Ivan Petrović i Ivan Simović. Radili smo prvu varijantu stambenog naselja "Braća Jerković" koja nije izvedena jer je investitor povećao spratnost i gustinu gradjenja, a projektovanje je prešlo u neke druge ruke.

Bili smo pasionirani profesionalci, brzo smo učili, ali smo inače bili grozno razulareni i pubertetski raspoloženi za sve moguće zezalice, ujdurme i nepodopštine. Kao naš šef i pravi gospodin, Brana Karadžić nikada nije učestvovao u ovim manguplucima ali nas je dobroćudno tolerisao u varljivoj nadi da ćemo jednog dana porasti i uozbiljiti se. Da ne zaboravim, medju nama niko nije bio u (onoj) partiji!

A onda se, ko zna kako, u našoj grupi odjednom pojavio jedan pravi komunista u liku izvesnog Dragana Filipovića–Fiće koji je nakon izvesnog vremena ubedio našeg glavnog šefa Miku Maksimovića:
a/ da smo mi jedna razularena banda,
b/ da je u grupi potrebno sprovesti oštre disciplinske mere,
c/ da je Brana suviše mek i dobroćudan da bude sprovoditelj tih i takvih mera,
d/ i konačno, da je ON (Fića) jedini u stanju da takve mere sprovede, shvatajući ih kao svoju partijsku obavezu!

Poludeli smo! Voleli smo Branu, ali partija je bila jača. Sve naše intervencije i žalbe su pale u vodu, pa smo promenili strategiju. Složno smo naše podsmevačke potencijale

Maketa stambene grupacija iz naselja Banjica (B.Drinjaković, B.Karadžić i A.Stjepanović), 1972

usmerili protiv novog šefa, terajući sprdnju s njim gde smo stigli i kad god nam se uka–zala prilika. Pretvorili smo mu život u pakao, jer se nismo s njim svadjali, samo smo mu srozavali autoritet (tipičan primer pasivnog gradjanskog otpora) do te mere, da ga više ni partija nije štitila, pa se on jednog dana pokupio i nestao iz instituta i naših života "tragom nešastijem" da se više nikada ne vrati. Nestao je negde u belom svetu...

Medjutim, Brana se celo to vreme dosto–janstveno držao po strani i, bez obzira što je bio oštećena strana, nikada nije ništa ružno rekao o tom čoveku.
A život je galopirao i dalje. Prošli smo kroz razne preturbacije, ganjali se sa nadmoćnim gradjevincima koji su odnosili kajmak, često smo bili na ivici gladi, a najvažniji vanredni izvor prihoda bili su nam arhitektonski kon–kursi. Radili smo timski a Brana se udružio za dvojicom velikana svog formata Božidarom Jankovićem–Šmuletom iz instituta i Aleksan–drom Acom Stjepanovićem sa fakulteta. Ovaj, duže vremena nepobedivi, tim je izmedju ostalog trijumfalno i sasvim zasluženo izboksovao i Blokove 22 i 23 na Novom Beo–gradu u kojima je izveo sve stambene, škol–ske, komercijalne i ostale objekte u najbo–ljem postupku Pozne Moderne.
Nekoliko godina kasnije, u oštroj konkureniciji na konkursu za stambeno naselje Banjica, Branislav Karadžić i Aleksandar Stjepanović zajedno sa Bobom Drinjakovićem, dobili su prvu nagradu uz pravo realizacije. I ovo naselje nastavlja liniju zacrtanu blokovima 22 i 23, s tim što je u još većoj meri naglašena ekspresionistička nota. Ekspresivnost je poja–čana i dinamičnom konfiguracijom terena.

Detalji iz Bloka 22 na Novom Beogradu (B.Janko–vić, B.Karadžić i A.Stjepanović), 1971–75

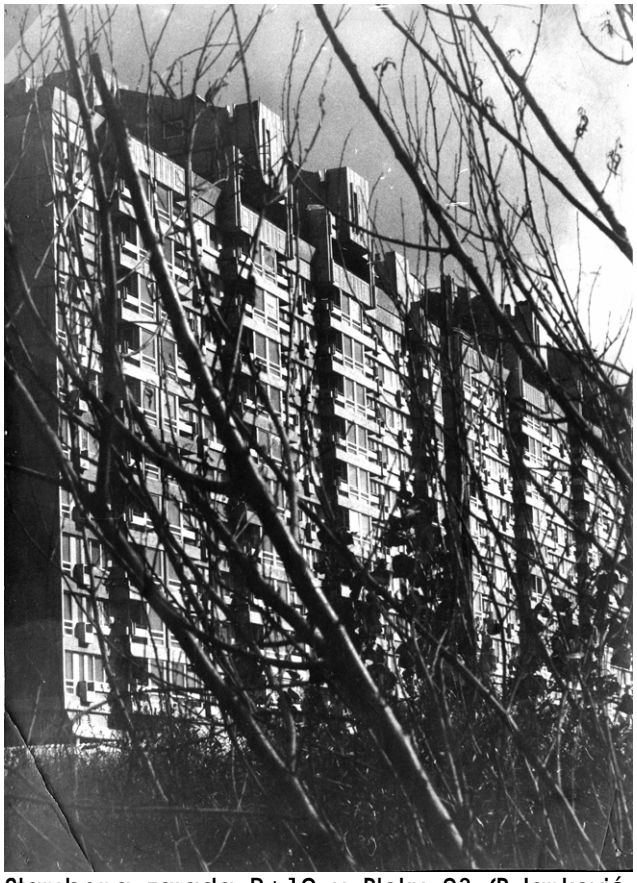

Stambena zgrada P+10 u Bloku 23 (B.Janković, B.Karadžić i A.Stjepanović), 1971–75

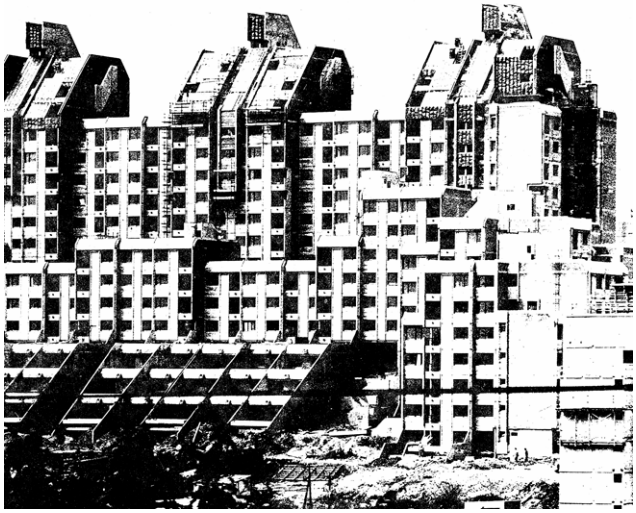

Stambeno naselje "Banjica" u Beogradu (S.Dri–njaković. B.Karadž1ić, A.Stjepanović), 1978

Stambeno naselje "Banjica" u Beogradu (S.Dri–njaković, B.Karadžić, A.Stjepanović), 1978

Karadžić je rodom iz Užica pa je u tom gra–du projektovao i izveo više objekata. Jedan od njih je i zgrada požarne komande koju je projektovao zajedno sa Slobodanom–Boba–nom Kovačevićem sa vidljivom ekspresioni–stičkom notom koja proističe iz funkcije.

Brana Karadžić je projektovao i više školskih zgrada za koje je bio ekspert. Ovde prikazu–jemo samo školu u Ćupriji koju je radio zaje–dno sa B.Jankovićem u Internacionalnom stilu.

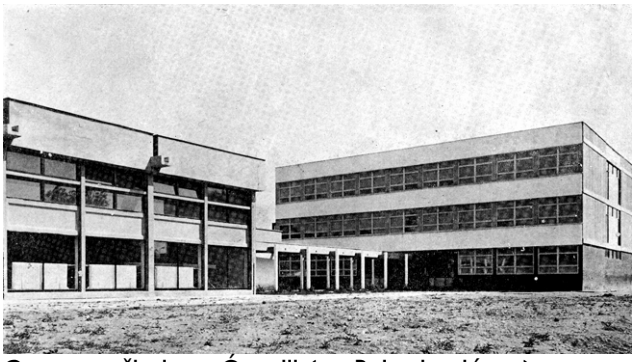

Osnovna škola u Ćupriji (sa B.Jankovićem)

Početkom sedamdesetih godina uspeli smo da se otkačimo od supremacije gradjevina–ca, a po malo i (one) partije. Grupe koje smo vodili Brana i ja povezali smo u novu organizacionu jedinicu koja je dobija status posebnog odeljenja, a kasnije i tzv. OOUR–a (Osnovne organizacije udruženog rada). U početku nas je bilo 8 arhitekata i dvoje tehničara, da bi smo kasnije primili još troje arhitekata i dvoje sociologa, jer smo se pored projektovanja intenzivno bavili i vrlo složenim habitološkim istraživanjima. Uspo–stavili smo neku vrstu ortačkih odnosa neuo–

Zgrada vatrogasne komande u Užicu (sa S.Kovačevićem)

bičajenih za ono čupavo doba. Novi OOUR smo nazvali Centar za stanovanje i, nećete verovati, uspeli smo da se održimo više od 15 godina bez ijednog člana (one) partije i bez pomoći Instituta koji nas je bukvalno davio neverovatno visokim faktorom (da bismo dobili 1 dinar na ruke, trebalo je da zaradimo 7–8!).

U Centru za stanovanje Brana je bio izuzetno stimulativan faktor. U kriznim trenucima njegova uobičajena eksplozivnost je nestajala i on je uvek donosio prave odluke i davao korisne savete koje je trebalo bezrezervno prihvatati. Iza maske čas prijatnog a čas osornog lika, krio se retko dobar čovek, korektan kolega i nesebičan prijatelj. Svi su ga u Centru voleli jer su ga lako čitali, njegova povremena mrzovovlja je primana sa opštim odobravanjem, da ne kažem, veseljem.

Bio je **pošten** do srži. Ne pamtim da je ikada bio povezan sa nekom mutnom rabotom ka–

Osmogodišnja škola u Tivatu, 1983

Osmogodišnja škola u Tivatu, 1983

“Garant banka” (Vojni servi) u ul. Savskoj u Beogradu (sa S.Kovačevićem)

ko u Institutu, tako i van njega. Provizije, mita, mućke, podmetačine bile su daleko od njega kao nebo od zemlje. Što je svet koji ga je okruživao postajao pokvareniji, to se on više distancirao od njega dok na kraju nije po svojoj volji otišao u prevremenu penziju, što je za njegovu porodicu bio dobitak ali i veliki gubitak za profesiju.

Bio je maksimalno **profesionalan**. Svakom poslu pristupao je savesno i svestrano, bilo da se radi o maloj vikendici ili naselju od nekoliko hiljada stanova, o skromnom klijentu koji jedva sastavlja kraj sa krajem ili o bogatim investitorima sa vanstandardnim zahtevima. U njegovim projektima nije bilo ni kikseva ni propusta, njegovi klijenti su mogli mirno da spavaju.

Bio je **kooperativan**. Mogao je da radi sam ali je rado radio i u timovima. Sa Božidarem Jankovićem i Acom Stjepanovićem radio je Blokove 22 i 23 na Novom Beogradu, sa timom A.Stjepanović i S.Drinjaković mega–naselje Banjicu, a sa Slobodanom–Bobanom Kovačevićem iz Instituta, požarnu komandu u Užicu, "Garant banku" (Vojni servis) u Beogradu i dr. Sa B.Jankovićem je radio stambene grupacije u VII mesnoj zajednici u Mirijevu i zgradu privredne komore u Tuzli i još mnogo drugih stvari, a konkurs za neki hotel na Crnogorskom primorju radili smo L.Lenarčič, M,Mitić, Brana Karadžić i ja zajedno. Dok smo se Leon, Miša i ja džapali kao deca oko svega i svačega, Brana je uvek bio stimulativni i smirujući faktor. Svaka mu je bila na mestu i, da smo ga više slušali, verovatno bi bolje prošli.

Bio je **kolegijalan**. Uvek je bio orijentisan ka partnerstvu a ne ka liderstvu. Nije bio ponizan prema nadredjenima niti surov prema podredjenima. Cenio je svačiji rad prema zasluzi i nije imao svoje ljubimce–poslušnike, a nije ni bilo potrebe – svi smo ga voleli i poštovali i bez prinude.

Bio je **šarmantan i duhovit**. I danas se pamte njegove užičke legende o rasturaču Mitru Kutlešiću, o stidljivo–arogantnom kapadžiji, o Dari Fulji, "Ružičastom baletu" i mnogim drugim herojima užičke svakodnevnice. Umeo je da se zavitlava, a da nikog ne povredi, a bogme nije dozvoljavao ni da drugi povrede njega. U toj oblasti, teško je naći meru. a on ju je uvek imao.

Bio je **porodičan** čovek i obožavao svoju suprugu Stanislavu–Bebu i sina Marka, koji su ga za uzvrat požrtvovano, kao retko ko, ne–

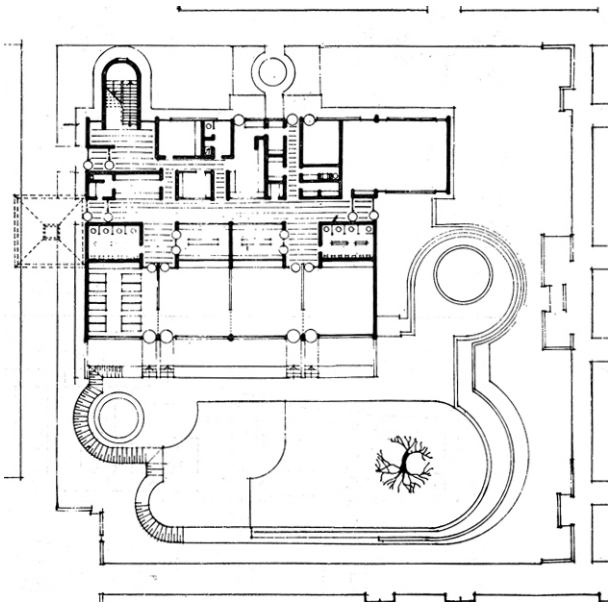

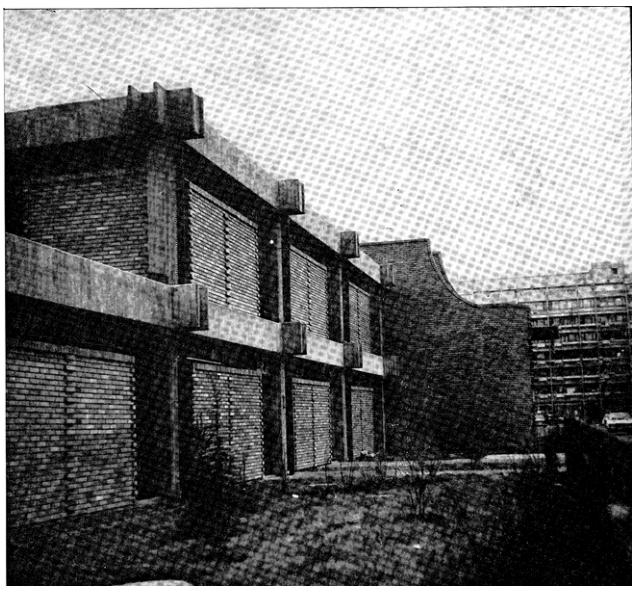

Osnova i eksterijer obdaništa u Bloku 23 na Novom Beogradu (B.Janković, B.Karadžić, A.Stjepanović)

govali poslednjih godina života kada je zbog teške bolesti postao praktično nepokretan. Mnoge su ga dame izdaleka merkale, ali nijedna nije ništa pokušavala jer se znalo da je neosvojiv. Sećam se da je jedna od njih nekom prilikom, kasnije, rekla kako jedni ljudi starenjem postaju ružniji, dok se drugi prolepšavaju, a da Brana spada u ovu drugu kategoriju. Ako je suditi po slici, bila je u pravu...

Bio je nepodnošljivo **skroman**. Sve silne nagrade i priznanja koje je dobijao nisu ga izmenile ni za mrvu. Nije se reklamirao, nije dizao nos (na šta je imao puno pravo), nije organizovao svoje izložbe niti je tražio donatore za neku svoju, makar najskromniju monografiju. Iza sebe je ostavio jednu kartonsku kutiju sa nekoliko časopisa u kojima su objavljeni njegovi radovi, svežanj fotografija i to je sve.

Kada je Centar za stanovanje izgubio status OOUR–a pod obrazloženjem da smo suviše mali (u svetu, a danas i kod nas, biro sa 13 fakultetlija se smatra kućom srednje veličine), a u stvari zato što nije bio pod kontrolom moćne (one) partije, Brana Karadžić i Bata Janković su već nakon nekoliko godina otišli u prevremene penzije, jer im nova atmosfera u Institutu nije više odgovarala, a Institut je napustilo još nas petoro. Brana je, medjutim, nastavio sa projektovanjem, kao samostalac. Znamo da je više projekata izradio za Rusiju, ali ne raspolažemo podacima o tome da li su realizovani i kako izgledaju.

2003–će se teško razboleo i bio prinudjen da prestane sa profesionalnim radom. Polako se gasio i konačno nas napustio krajem 2007, ostavivši iza sebe izuzetno bogat iako u nekim detaljima nedovoljno poznat opus, koga neće biti lako rekonstruisati. Verujemo, u svakom slučaju, da će se bar neko od budućih arhitektonskih kritičara i istoričara u svojim istraživanjima detaljnije zabaviti životom i delom arhitekte Branislava Karadžića, koji je svojim radom dao srpskoj arhitekturi najmanje tri značajna doprinosa i to:

– Afirmisao je pojam **Industrijske Moderne** uzdigavši je iz anonimnosti prefabrikovanih sandučara na nivo prepoznatljive i ugladjene arhitekture,

– U zajednici sa B. Jankovićem i A. Stjepanovićem svojim realizacijama preveo je našu stambenu arhitekturu iz, do tada dominantnog ali umirućeg, Medjunarodnog stila u novu fazu tzv. **Pozne Moderne** sa elementima nekad umerene, a nekad izražene ekspresije.

– U svojim radovima uspešno je povezivao stroge postulate industrijske gradnje sa složenim funkcionalnim, sociološkim, psihološkim i oblikovnim tendencijama i zahtevima Beogradske stambene škole. Ovoj školi, koja je sedamdesetih godina bila u samom vrhu evropskog projektovanja i znatno prevazilazila mogućnosti društveno–političkog okružja, Karadžić je dodao i dimenziju materijalizacije, doprinevši njenoj praktičnoj primeni i afirmaciji.

Malo li je!? (M.Č.)

Na kraju, opraštajući se od našeg dragog prijatelja i velikog arhitekte Branislava Karadžića prikazujemo osnovnu školu "Sedan sekretara SKOJ–a" u Bloku 23 na Novom Beogradu, remek delo srpske Pozne Moderne koja povezuje čistoću volumena sa neobrutalizmom materijala, ekspresionističkim detaljima i organskim izrastanjem iz tla.

Osnovna škola „Sedam sekretara SKOJ-a"

Darko Popović

Projektant: arh. B. Janković, arh. B. Karadžić i arh. A. Stjepanović
Izvođač: GP „Ratko Mitrović", Beograd i „Lesnina", Ljubljana (enterijer i oprema)
Investitor: SSNO Beograd
Projektovano: 1974—1976.
Izvedeno: septembar 1976—februar 1978.

Trojica poznatih beogradskih arhitekata, Božidar Janković, Branislav Karadžić i Aleksandar Stjepanović, objektom osnovne škole u Bloku 23, još jednom su, uneli nove dimenzije u ukupnu arhitekturu Novog Beograda. Upravo sva ona značenja, toliko potrebna ovom delu grada, nagoveštena su, i u prostornom smislu delimično ostvarena, već zgradom Fakulteta dramskih umetnosti — takođe njihovim delom. Tom objektu, prema programu i projektu, u budućnosti će se pridružiti još tri nekadašnje akademije, ali za završetak ovog jedinstvenog „bloka umetnosti" u ovom trenutku, na žalost, nedostaju sredstva. U međuvremenu, poneko od urbanistički besmislenih rešenja „ispunjavaju" pogrešni ljudi pogrešnom arhitekturom, ali povremeno, srećom, pojedina arhitektonska ostvarenja prošire sive, zabetonirane novobeogradske vidike.

Objekat osnovne škole „Sedam sekretara SKOJ-a" upravo je takvo delo. Arhitekte Janković, Karadžić i Stjepanović dobili su priliku — koja bi trebalo da se podrazumeva — da u Bloku 23, u prostoru uokvirenom njihovom poznatom i priznatom stambenom arhitekturom, projektuju i izgrade objekte dopunskog sadržaja. Osnovna škola je u toj grupi prvi završen objekat, posle kojeg su na redu dve ustanove za boravak predškolske dece i centar mesne zajednice.
Svaki od 6000 kvadratnih metara školskog prostora (koji je u rekordnom roku izvelo građevinsko preduzeće „Ratko Mitrović"), dokaz je ozbiljnog i odgovornog odnosa autora prema svom delu. Prvonagrađeno konkursno rešenje celog bloka, od pre jedne decenije, sadržalo je i projekat škole. Međutim, gotovo potpuno novo rešenje završeno je 1976, da bi iste godine započela i realizacija.
Suprotno od sistemskih rešenja, koja se, jednostavno, prema situaciji, mogu pretvoriti u prefabrikovane montažne objekte, ovaj objekat objedinjuje mnogo trajnije kvalitete. Pretpostavka da u tim prostorima naraštaji devojčica i dečaka započinju i provode možda najznačajniju životnu etapu, uslovila je, sasvim ispravno, drugačiji pristup rešavanju problema. Osim toga, objekat škole je centralni motiv prostora na koji su orijentisane hiljade stanovnika okolnih blokova i kula. Autori su o svemu tome, uz značajno razumevanje investitora, neprekidno vodili računa.
Ukupno 34 radna prostora — taj broj sačinjavaju 24 učionice, 4 prostora za produženi boravak i kabineti za specijalizovanu nastavu — raspoređena su u dve etaže, koje se bočno — sa jedne, i tangencijalno — sa druge strane, nadovezuju na središnji, ulazni hol. Uz te osnovne elemente školskog prostora ukomponovani su i ostali sadržaji predviđeni programom: biblioteka, kuhinja i trpezarija, prostor za kinoprojekcije, univerzalna sala (na gornjoj etaži) i prostorije za sastanke i nastavno osoblje. Povoljnim grupisanjem i povezivanjem svih ovih prostora, stvorena je izuzetna funkcionalnost, a predviđeno pomeranje određenih pregrada — recimo, između sale za kinoprojekcije i trpezarije, ili otvaranje univerzalne sale prema holu — obezbeđuje višenamensko korišćenje. Zenitalno osvetljavanje jedne ili obe etaže unosi u prostore igru vrlo funkcionalne svetlosti i senke, dok se „duplim sistemom svetla" u učionicama, i samom njihovom orijentacijom, neutrališu manje osvetljena mesta.
Osnovni građevinski materijal je opeka, po svemu sudeći dobro odabranog kvaliteta, za koju je inače gotovo nemoguće pronaći povoljniju sredinu od novobeogradske — za isticanje svih njenih pozitivnih karakteristika. Trojica autora su među retkim oprobanim majstorima ovog materijala, što jasno pokazuju detalji na nizu njihovih objekata. Kompletnu unutrašnju opremu, koja je dopadljiva, jednostavna i vrlo funkcionalna, obezbedila je „Lesnina". Dodatnoj živosti enterijera — ukoliko tako nešto može da postoji u prostoru koji već ispunjavaju deca — doprinosi stalna izložba đačkih radova na panoima koji su za to predviđeni i raspoređeni duž svih raspoloživih zidova.
Spretnom intervencijom — u prostornom i funkcionalnom smislu — ukomponovan je i blok za fizičku kulturu. Zatvoren bazen manjih dimenzija i univerzalna fiskulturna sala, sa svim potrebnim pomoćnim prostorijama, predstavljaju posebnu kompozicionu celinu. Zbog neophodne visine sale, ovaj blok je smešten na nižu kotu terena, a uspostavljanje zatvorene, „tople veze", sa ostalim delovima celine, preko vizuelno zanimljivog i funkcionalnog hodnika „na mostu" — omogućilo je stvaranje novog i potrebnog komunikacionog pravca. Ukupni razmeštaj objekata i njihov položaj u okviru kompleksa, obezbeđuje „fizičku" zaštitu otvorenim prostorima — dvorištu i fiskulturnim terenima — koji opet mogu imati i mnogo širu i značajniju funkciju za stanovnike celog bloka, što je najbolje pokazalo izvođenje programa već na svečanom otvaranju.
Osnovna škola „Sedam sekretara SKOJ-a" proglašena je za najbolje arhitektonsko ostvarenje u 1978. godini, zbog čega je arhitektima Božidaru Jankoviću, Branislavu Karadžiću i Aleksandru Stjepanoviću dodeljena i Oktobarska nagrada grada Beograda za arhitekturu i urbanizam. U konkurenciji su učestvovala još četiri ostvarenja iz protekle godine, tako da žiri u sastavu: Branko Pešić, Stanko Mandić, Aleksandar Đokić i Aleksandar Šaletić — svi arhitekte, zatim istoričar umetnosti Željko Škalamera i arheolog Vladimir Kondić, naizgled, nije imao jednostavan zadatak. Međutim, osobinama prave arhitekture, ne toliko čestim i uobičajenim kako se to možda, ponekad, pretpostavlja, ovaj objekat se sam nametnuo. Tako se desetinama javnih priznanja i stručnih nagrada, koje je ovaj poznati autorski tim u svojoj praksi već dobio, pridružila i ova značajna nagrada našeg grada.
Koje su to „osobine prave arhitekture" kod ovog izuzetnog ostvarenja? Prema obrazloženju žirija, između ostalog: „Školski objekat je na najbolji način uklopljen u stambene objekte ovog naselja, omogućavajući nesmetan rad škole, ne ometajući ukupan život stanara, osvežavajući ukupan prostor". Ovako sročena konstatacija, ma koliko to u ovom trenutku i nije važno, ne može se smatrati ispravnom. Najpre, „školski objekat" nije uklopljen u „stambene objekte ovog naselja", a zatim, ovde i ne može biti reči o „uklapanju". Kada to ne bi bio slučaj, onda bi se svakako radilo o uklapanju u prostor, eventualno — u prostor okružen, ili ovičen, stambenom arhitekturom.
Međutim, ovde ne može biti reči o uklapanju zbog jednostavnog razloga što je školski objekat na tom mestu, isto kao i stambeni na svom, bio predviđen već konkursnim projektom za koji su Janković, Karadžić i Stjepanović na jugoslovenskom nadmetanju — još 1968. godine — dobili prvu nagradu. Znači ne naknadno uklapanje, već prvobitno ispravno i celovito rešenje — koncept ukupnog prostora načinjen bez obzira šta će se izvoditi pre, a šta kasnije. Da je, kojim slučajem, najpre sagrađena škola, po analogiji bi moglo da se zaključi da su stambeni objekti „dobro uklopljeni" u školsku arhitekturu.
Arhitektima Jankoviću, Karadžiću i Stjepanoviću je omogućeno da svoju koncepciju sprovedu do kraja, što je već bila značajna garancija za uspeh. Svoju arhitektonsku umešnost oni su već dovoljno i višestruko dokazali. Zato ne treba ponavljati izrečene konstatacije o majstorstvu u primeni odabranih materijala i oblikovanja detalja... Enterijer objekta i njegova strukturalna veza sa funkcionalnom shemom, mogu se smatrati uzorom u projektovanju školskih zgrada, isto kao i „razastiranje" te funkcije po eksterijeru — sve do okružujućih saobraćajnica, kao krajnjih primarnih granica ovog prostora. Bez ponavljanja, jedan značajan projekat je nagrađen značajnim priznanjem, a od njegovih autora — može se očekivati da svojom arhitekturom i dalje unose nova značenja u prostore našeg grada.

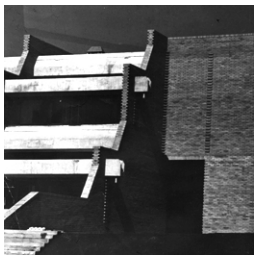

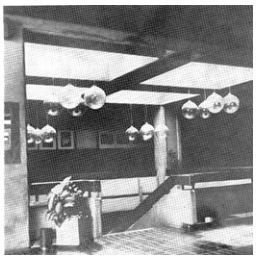

Arhitekta Dr SANTIAGO CALATRAVA

Negde pre više od pola veka, za vreme studija a i posle njih, u našoj sredini bili smo svedoci tihog ali veoma prisutnog animoziteta izmedju arhitekata i gradje–vinaca. Oba fakulteta su bila kvalitetna i renomirana, ali epiteti su varirali sve do "tupavih gradjevinaca" i "brljivih arhiteka–ta". Tokom vremena situacija se polako menjala a arhitekti i gradjevinci su sve više i tešnje saradjivali, kao što je na pr. bio slučaj kod industrijalizovane stambene izgradnje. Pojavili su se i pojedinačni ali indikativni slučajevi zaljubljenika u gradje–vinarstvo kao što je na pr. Prof. Djordje Zloković koji je završio dva fakulteta – gradjevinski i arhitektonski, ostvarivši veo–ma uspešnu nastavničku i projektantsku karijeru.
Medjutim, prava vrata reintegraciji arhitek–tonske i gradjevinske profesije otvorio je veliki španski arhitekta+gradjevinac Santi–ago Calatrava koji je dosegao same granice strukturalnih mogućnosti primenje–nih materijala pretočivši ih u moćne ekspresivne forme neverovatno visokog kvaliteta. Njegov svet nije dekonstrukcija Gehry–ja, Moss–a, Eisenmana i Zahe Ha–did, već jedna dinamična izrastajuća arhitektura, koja se uglavnom kreće iz–medju Hi–techa i fascinantne i nepono–vljive ekspresije. A sada evo njegove kratke biografije:

Santiago Calatrava rodjen je 1951 godine u Benimamet–u blizu Valensije, Španija. Osnovnu i srednju školu završio je 1968. godine u Valensiji. Pohadjao je Umetničku školu u Valensiji 1968/69 Završava studije arhitekture na "Escuela Tecnica Superior de Arquitectura de Valencia". U periodu 1975/79 završava gradjevinu na Fede–ralnoj Politehnici u Cirihu. 1981 doktorira na Odeljenju za arhitekturu na ETH u Cirihu. Otvara sopstveni biro u Cirihu. Član Medjunarodne Akademije za Arhitekturu i počasni Unije nemačkih arhitekata.

1987. Nagrada Auguste Peret UIA za primenu tehnologije u arhitekuri.
1990. Dobija srebrnu medalju za istraživa–nje i tehniku, Pariz,
1991. Dobija Evropsku Glulam nagradu, Minhen,
1992 – Član San Carlo Royal Academy of Fine Arts, Valencia, Španija. Član Evropske Akademije u Kelnu, Nemačka.
1998 – Član Akademije "Les Arts et lettres", Paris, Francuska,
1999 – Spoljni član Kraljevske Švedske Akademije Inžinjerskih nauka, IVA, Švedska, Dobija zlatnu medalju Institute of Structural Engineers, London
1993 – Počasna nagrada grada Pedre–guera za arhitektonsko urbanističke zasluge.
Izložbe u Brižu, Minhenu, Njujorku, Počasni član The Royal Institute of British Architects, London; Izložbe u Valenciji, Libeku, Ko–penhagenu. Počasni doktor Politehničkog instituta u Valenciji, Posebna priznanja u više gradova, itd.
1994 – Počasni doktor Univerziteta u Sevilji i Edinburgu. Izložbe u Londonu, Moskvi, Tokiju, Santa Cruz, Tenerife, Počasni član The Royal Incorporation of Architects, Scotland; Počasni član Colegio de Arquitectos de la ciudad de Mexico;
1995 – Počasni doktor nauka University College Salford, Engleska, i Izložbe u Lisabonu, Veneciji, Pamploni, Bilbaou, Ci–rihu, više nagrada i priznanja.
1996, Počasni doktor University of Strath–clyde, Glasgow; University of Technology, Delft; Engineering, Milwaukee School of Engineering,
Izložbe: Padova, Ascona, Bellinzona; Ve–necija, Bazel, Milwaukee, Haÿfa, itd, više nagrada, priznanja i licenci za rad u po–jedinim sredinama.
1998 – Član Akademije "Les Arts et Lettres"

Paris, Nagrade i priznanja. Izložba: Milano 1999 – Počasni Doctor Universita degli Studi di Cassino, Italija; Lund University, Švedska;
Počasni član Real Academia de Bellas Artes de San Fernando, Španija;
Inostrani član the Royal Swedish Academy of Engineering Sciences, IVA, Švedska ltd, itd. Dalje biografske podatke nemamo a za nas nisu toliko ni bitni. Ne zna čovek ni koliko je počasnih doktorata, medalja, nagrada, zvanja i priznanja dobio, koliko izložbi je priredio i kako je postao jedan od najvećih graditeljskih genija i kreativaca današnjice. A sada da pogledamo na osnovu čega je to G. Kalatrava zaslužio sve ove trofeje, a vi ćete videti da je sve debelo zaslužio:

A/ Realizacije:

* Trinity Bridge, pešački mosr preko reke Irwell, Salford, Engleska

Trinity Bridge, Salford, Engleska

* Oberbaumbrücke, Berlin, Nemačka
* Alameda Bridge i metro stanica, Valencia, Španija
* Jakem Steel Warehouse, Munchwilen, Švajcarska, 1983–1984,
* Ernsting Warehouse, Coesfeld, Germany, 1983–1985,
* Wohlen High School, Wohlen, Švajcarska, 1983–1988,
* Stadelhofen Railway Station, Zürich, Švajc. 1983–1990,

Stadelhofen Railway Station, Zürich, 1983–1990,

* Lucerne Station Hall, Lucerne, Švajcarska, 1983–1989,
* Bac de Roda Bridge, Barcelona, Španija, 1984–1987,
* Barenmatte Community Center, Suhr, Švajcarska, 1984–1988
* Poštanski centar, Lucern, Švajc. 1985

Poštanski centar, Lucern, Švajc. 1985

* Tabourettli Theater, Basel, Švajcarska, 1986–1987,
* BCE Place (atrium), Toronto, Canada, 1987–1992
* TGV Station , Lyon, France, 1989–1994
* Puente del Alamillo, Sevilja, Španija, 1992,
* Puente de Lusitania, Merida, Španija, 1992,
* Montjuic Communications Tower at the Olympic Ring, Barcelona, Španija, 1992
* World's Fair, Kuwaiti Pavilion, Sevilja, Španija, 1992,
* Campo Volantin Footbridge, Bilbao, Španija, 1994–1997,
* Ciudad de les Arts i les Ciéncies, Valencia, Španija, 1996,

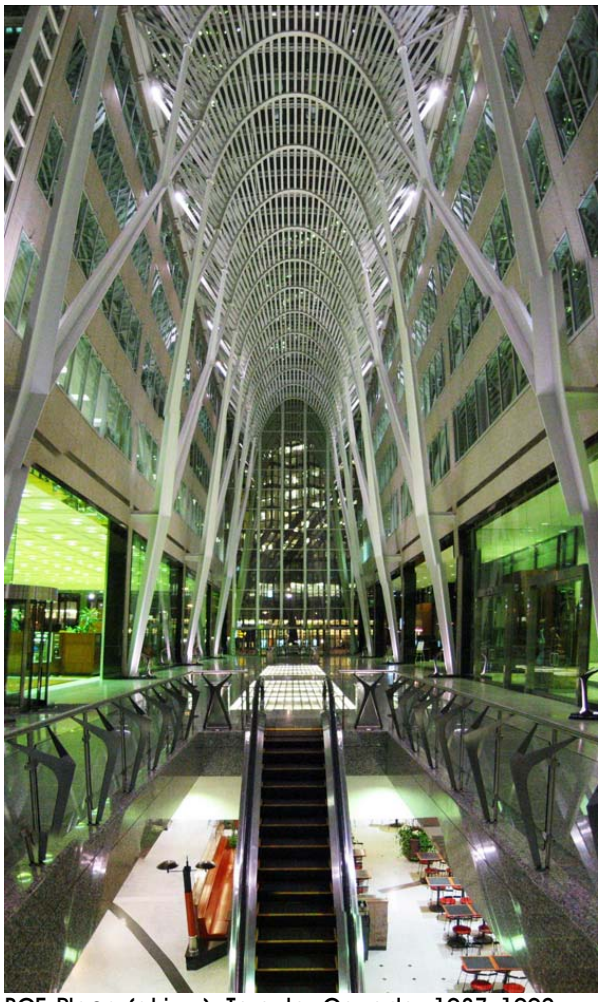

BCE Place (atrium), Toronto, Canada, 1987–1992

TGV Station , Lyon, France, 1989–1994

Puente del Alamillo, Sevilja, Španija, 1992

Montjuic Communications Tower at the Olympic Ring, Barcelona, Španija, 1992

Campo Volantin Footbridge, Bilbao, Španija, 1994–1997,

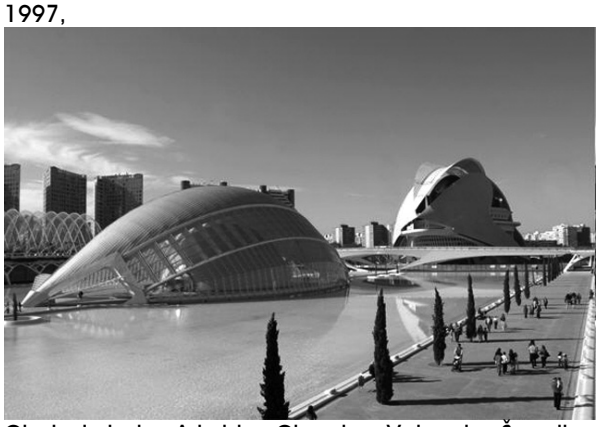

Ciudad de les Arts i les Ciencies, Valencia, Španija, 1996

* Bohl Bus/tram Stop, St. Gallen, Švajc. 1996

Estação do Oriente (Gare do Oriente), Lisabon, Portugal, 1998,

Puente de la Mujer, in the Puerto Madero barrio of Buenos Aires, Argentina, 1998

Bilbao Airport, novi terminal, Bilbao, Španija, 2000,

Milwaukee Art Museum, Wisconsin, USA, 2001

* Emergency Services Center, St. Gallen, Švajc. 1998
* Estação do Oriente (Gare do Oriente), Lisabon, Portugal, 1998,
* Puente de la Mujer, in the Puerto Made–ro barrio of Buenos Aires, Argentina, 1998,
* Bilbao Airport, novi terminal, Bilbao, Španija, 2000,
* Milwaukee Art Museum, Milwaukee, Wis–consin, USA, 2001,
* James Joyce Bridge, most preko reke Liffey, Dublin, Ireland, 2003,
* Auditorio de Tenerife, prva autorova zgrada za priredbe, Santa Cruz, Canarska ostrva, 2003
* Redesign of Athens Olympic Sports Complex, Atina, Grčka, 2004,
* Sundial Bridge at Turtle Bay, Redding, California, USA, 2004,

James Joyce most preko reke Liffey, Dublin, Ireland, 2003

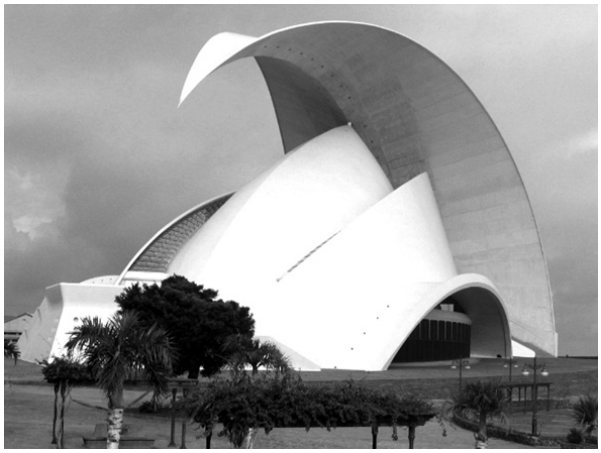

Auditorio de Tenerife, Santa Cruz, Canarska ostrva, 2003

- Redesign of Athens Olympic Sports Complex, Atina, Grčka, 2004,
-

* Sundial Bridge at Turtle Bay, Redding, California, USA, 2004,

Turning Torso, Malmö, Švedska, 2005

Opera u Valenciji, Španija, 2006

Samuel Beckett most, Dublin, Irska, 2007

Zubizuri most, Bilbao, Španija, 2007

* Tri mosta (nazvani Harp, Cittern and Lute) preko glavnog kanala Haarlemmer–meer, Holandija, 2004,
* Universitet Zürich, "Bibliothekseinbau" pre–projektovanje biblioteke, Zürich, Švajcar–ska, 2004,
* Most koji povezuje tržni centar Ovnat i Rabin Medical Center (Beilinson) u Petah Tikva, Israel, 2005
* Turning Torso, Malmö, Švedska, 2005
* Opera u Valenciji, Španija, 2006
* Tri mosta na A1 Motorway and TAV Railway, Reggio Emilia, Italija, 2007
* Samuel Beckett most, Dublin, Irska, 2007
* Zubizuri most, Bilbao, Španija, 2007

* Ysios vinarija, Laguardia, Rioja Alavesa, Španija 2007
* Sundial Bridge at Turtle Bay in Redding, California. USA

Ysios vinarija, Laguardia, Rioja Alavesa, Španija 2007

Sundial Bridge at Turtle Bay in Redding, Ca, USA

B/ U toku realizacije

* TGV train station, Liége, Belgija
* World Trade Center Transportation Hub, New York City, USA.

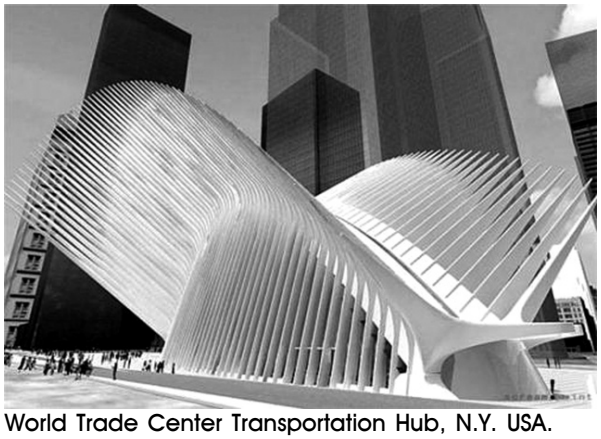

World Trade Center Transportation Hub, N.Y. USA.

* Atlanta Symphony Center, Atlanta, Georgia, USA.
* Palacio de Exposiciones y Congresos, Oviedo, Španija
* Chicago Spire, Chicago, USA.

Atlanta Symphony Center, Atlanta, Georgia, USA.

Palacio de Exposiciones y Congresos, Oviedo, Španija

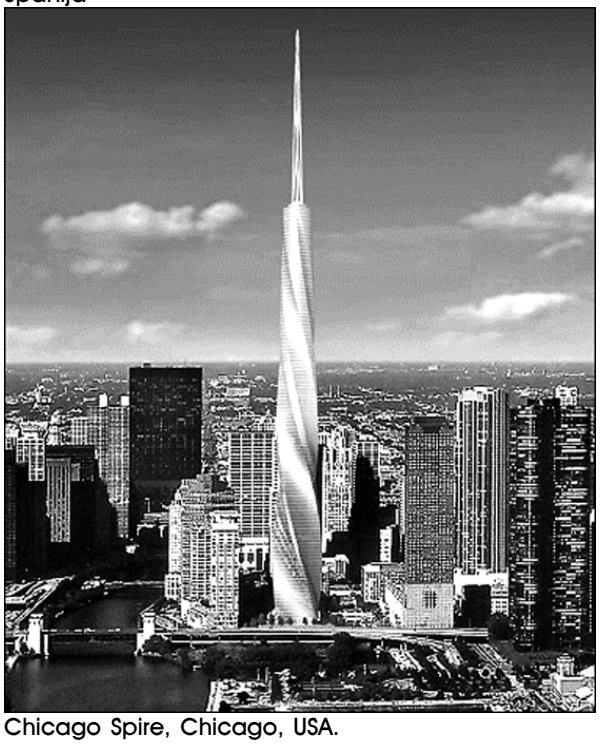

Chicago Spire, Chicago, USA.

* Margaret Hunt Hill bridge, Dallas, Texas, USA.
* Cathedral of Christ the Light, Oakland, California, USA,
* City Entrance Bridge, poznat i kao ''Strings Bridge'' Jerusalem, Israel
* 80 South Street, 835 foot tall stack of 10 condominium units on New York City's East River, USA

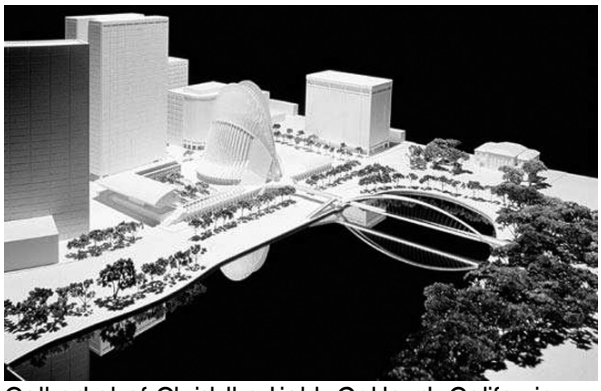
Cathedral of Christ the Light, Oakland, California, USA

80 South Street, N.Y. East River, USA

* Medio Padana TAV Station, Reggio Emilia, Italija
* Pešački most Piazzale Roma preko Grand kanala, Venecija, Italija
* Campus, Maastricht, Holandija
* Palma de Mallorca's Opera, Španija
* High–rise buildings na reci Liffey u Dublinu
* Reichstag in Berlin, Nemačka
* East London River Crossing, Engleska

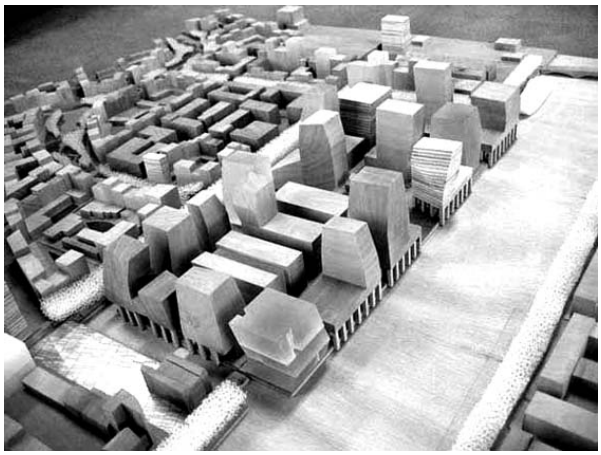
Visoki objekti na reci Liffey u Dublinu

* Tor Vergata University (Roma II), Italija

Tor Vergata Unverzitet, Rim, Zgrada rektorata

Tor Vergata Univerzitet, Rim, Sportska hala

Ovaj niz jedva prepoznatljivih sličica treba samo da vam otvori apetit za dalje traga–nje. Calatrava, koji nesumnjivo spada me–dju pet najvećih arhitekata današnjice neprekidno izbacuje nove projekte i njega treba stalno pratiti. On to i zaslužuje.

TGV train station, Llége, Belgija

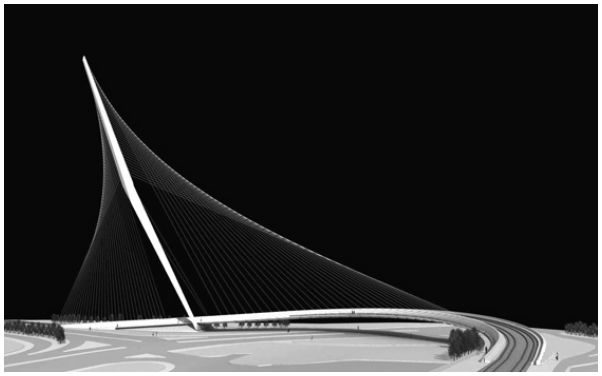

Most u Jerusalimu, Izrael

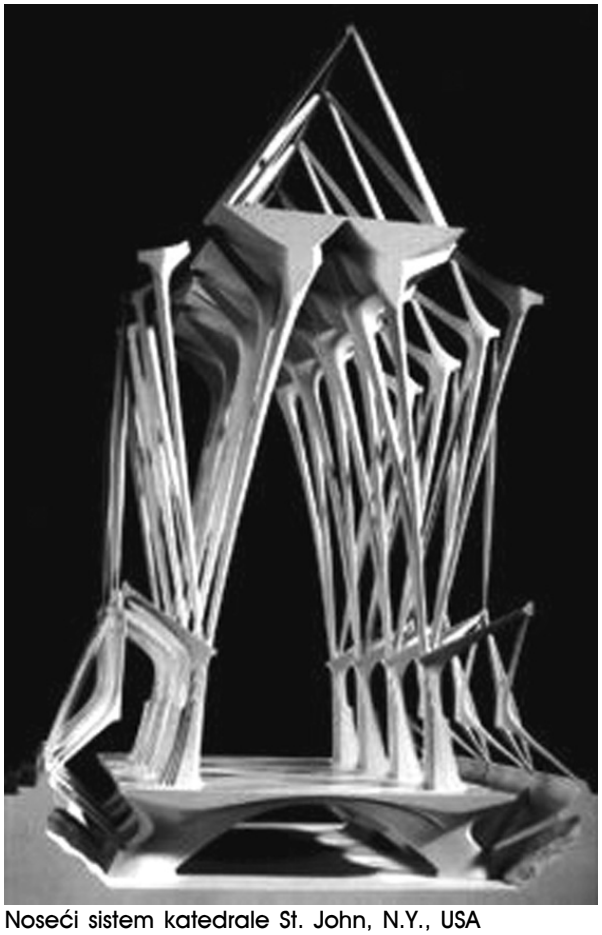

Noseći sistem katedrale St. John, N.Y., USA

C/ Skulpture Santiaga Calatrave

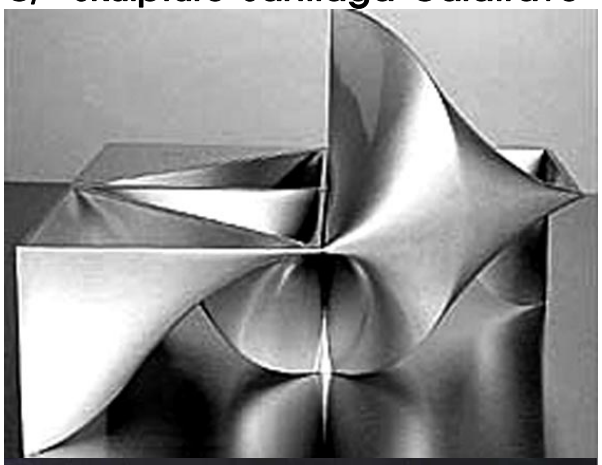

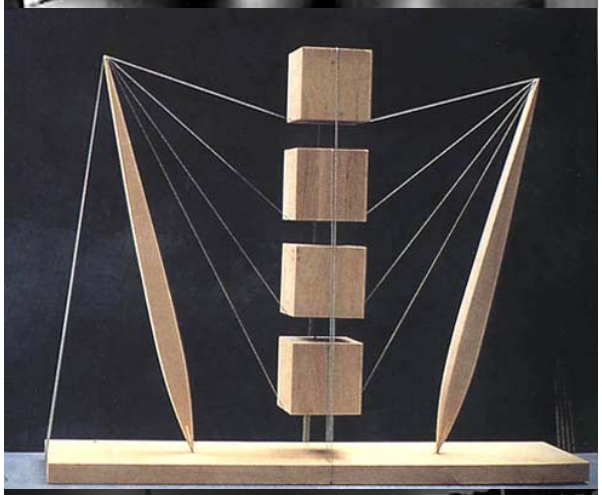

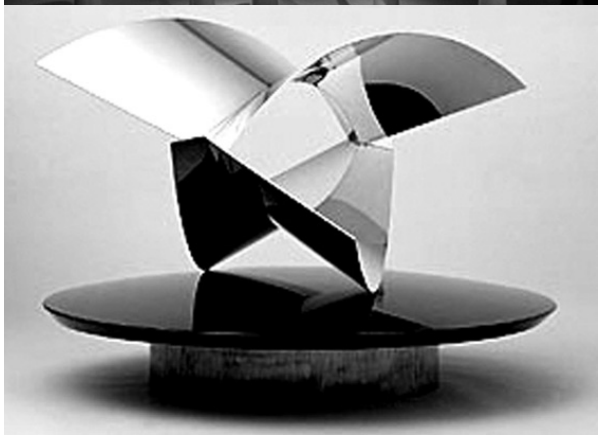

RADNA KLASIFIKACIJA PRAVACA U SAVREMENOJ ARHITEKTURI (6)

Dr Mihailo Čanak d.i.a.

(Uz obilne pozajmice iz više izvora)

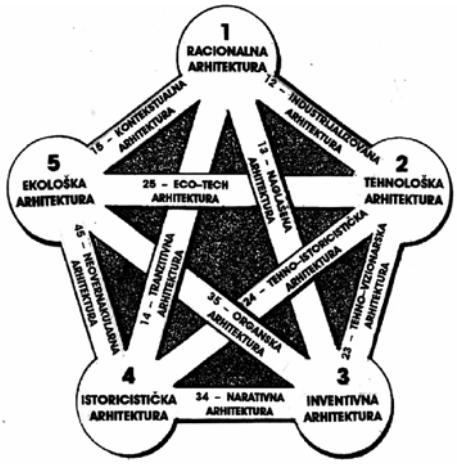

(12) – Strukturalni racionalizam

Racionalna arhitektura sa naglašenom strukturom koja je u službi funkcije i efikasnosti gradjenja. Ovde spadaju razni vidovi industrijalizovane izgradnje stambenih i javnih objekata.

(12)1 – Čikaška škola

Arhitektura vezana za intenzivnu izgradnju grada Chicaga nakon katastrofalnog požara

Sullivan,L.: Carson Pirie Scott, robna kuća, Čikago, 1899–1904

1875. U gradnji objekata čija je spratnost permanentno rasla, primenjeni su najsavremeniji strukturalni sklopovi, prekriveni istoricističkom arhitekturom, koja tek pred I svetski rat, počinje da gubi svoju bogatu ornamentiku. Predstavnici: H.H. Richardson, W.Le Baron Jenney, D.H.Burnham, W. Holabird & M.Roche, D.Adler, a na prvom mestu Louis Sullivan (Carson Pirie Scot & Co Building, Chicago, 1903/4).

(12)2 – Industrijalizovana gradnja

Fabrička proizvodnja velikih serija gradjevinskih objekata, stambenih i drugih jedinica i gradjeviskih elemenata.

(12)21 – Industrijalizovana izgradnja izmedju 2 rata

Rana industrijska izgradnja stanova, javnih i industrijskih zgrada u Rusiji, Nemačkoj, Francuskoj, Švajcarskoj, SAD, itd.

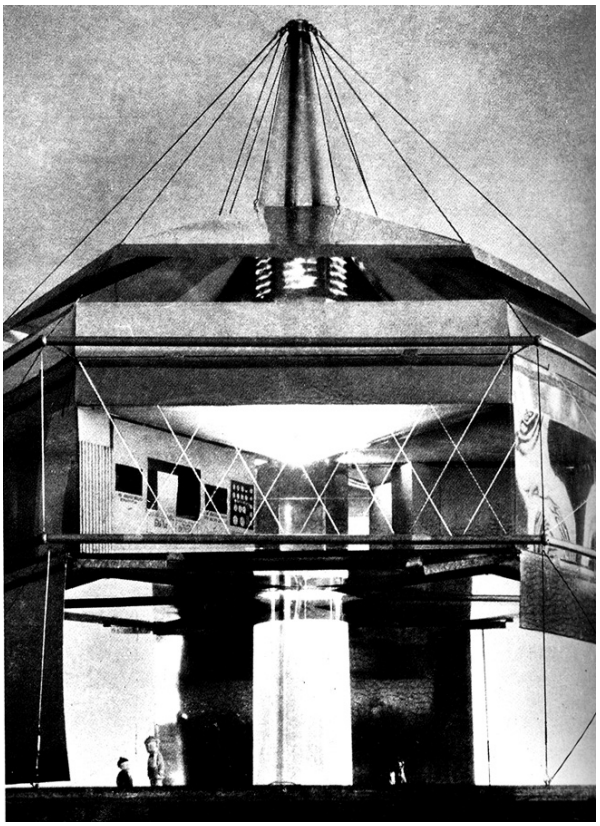

Fuller,B.: Dimaxion house, 1927

(12)22 – Industrijalizovana izgradnja posle II. svetskog rata

Visoko produktivna industrijalizovana izgradnja posle II. sv. rata koja se u Evropi prvenstveno usmerava na masovnu izgradnju stambenih

zgrada, a u Americi na izgradnju visokih kor–poracijskih objekata koji u svom ekstremnom vidu prelaze u Megastrukture.

(12)221 – Industrijalizovana stambe–na izgradnja posle II sv. rata

Tipična za neke evropske zemlje koje u posleratnom periodu teže da brzo i efikasno obnove svoje stambene fondove uništene tokom rata. Veoma se intenzivno gradi u Francuskoj, SSSR–u, zemljama istočne Evrope i Jugoslaviji. Kvalitet varira od minimalnog u SSSR i zemljama istočne Evrope do veoma zadovoljavajućeg nivoa u Francuskoj. U Nemačkoj, Austriji, Italiji i skandinavskim zemljama, zatim u SAD i Japanu, prefabrikacija se takodje prime–njuje, ali u nešto manjoj meri. U primeni su uglavnom prefabrikati od arm. betona.

Lenarčič.L., Mitić,M., Petrović,I., Čanak,M.: Stambe–na zgrada P+10 na Novom Beogradu, 1960–65

(12)222 – Industrijalizovana izgrad–nja javnih objekata posle II sv. rata

Još od prvih realizacija Čikaške škole pa sve do danas, primena industrijskih metoda gradjenja, prvenstveno uz primenu čeličnih konstrukcija, dominantna je u izgradnji visokih poslovnih objekata, najviše u SAD, ali i u većini drugih zemalja.

Anon.: Montažna škola, Teksas

(13) – Naglašena arhitektura

Racionalna arhitektura koja monotoniju poz–nog Internacionalnog stila pokušava da pre–vazidje naglašavanjem forme ili konstrukcije.

(13)1 – Art Deco

Pomodni stil u Evropi i Americi 20–ih i 30–ih godina XX v. Oformljen na Medjunarodnoj izložbi dekorativnih umetnosti u Parizu A.D. kao reakcija na Art Nouveau, koristi stroge egipatske i pseudoegipatske geometrijske mo–tive, snažne boje, piramidalne kompozicije i stepenaste forme. Na A.D. su takodje uticala i istraživanja actečke i mezoameričke arhitek–ture sa njenim stepenastim oblicima. Pozni A.D. projekti su insistirali na aerodinamičnim oblici–ma i dinamičnosti, približavajući se moder–nističkim tendencijama. Glavni predstavnici u Francuskoj R. Mallet Stewens, a u SAD W. van Allen (Crysler building). Neki uprošćeni i vulga–rizovani elementi A.D. su kasnije korišćeni u Postmodernoj arhitekturi 60–tih.

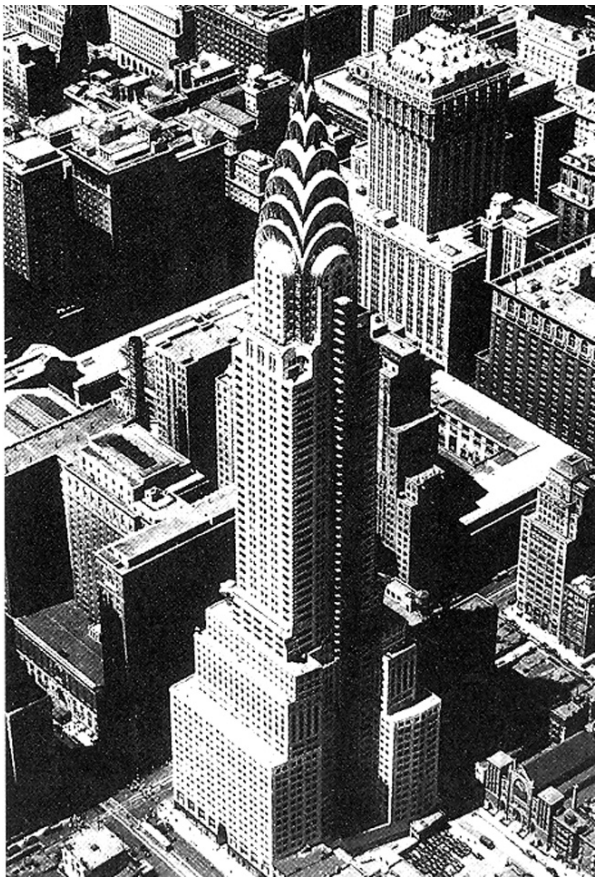

Van Alen, W.: Chrysler building, N.Y., 1928–30

(13)2 – Brutalizam

Arhitektura koja izlaz iz monotonije poznog Internacionalnog stila, a kasnije i iz tzv. Novog

Humanizma traži u primeni čistih i prirodnih materijala, kao i u iskrenom odražavanju unutrašnjeg sadržaja preko naglašenih spoljašnjih primarnih i sekundarnih formi. Razlikujemo dve faze: Brutalizam Le Corbusiera i nešto kasniji Neobrutalizam Smithsonovih, Stirlinga, Gowana i drugih.

(13)21 – Brutalizam Le Corbusiera

Le Corbusier–ov stil od 1945. u kome je "beton brut" beskompromisno tretiran, sa fakturom ne samo vidljivom, već i naglašenom. Cenjen od arhitektonske avangarde od 1954. odkad se termin koristi u Engleskoj. Pod uticajem B. su Mayekawa, Rudolph, Smithsonovi, Stirling, Gowan, Tange, kao i mnogi drugi. Vidi: Neobrutalizam.

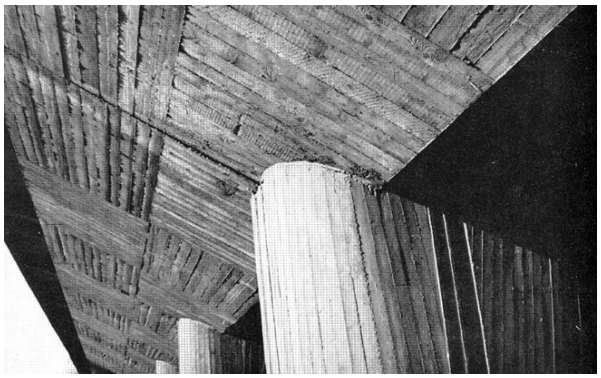

Le Corbusier: Detalj st. zgrade u Marselju, 1947/52

(13)22 – Neobrutalizam

Pojam je povezan sa Le Corbuser–ovim učenicima, a možda i sa nadimkom P. Smithsona "Brutus", a nastaje kao reakcija na pravce "Novi Humanizam" i "Novi empirizam" inspirisanim skandinavskom arhitekturom. Secondary Modern School Smithsonovih u Norfolku (1950–2) nazvana je brutalističkom iako je bila bliže Miesu, nego Corbusieru. Na dalje, termin se odnosi na zgrade koje se odlikuju krutošću i vidljivošću struktura i instalacija. Neobrutaizam potstiče primenu rapavih betonskih fasadnih elemenata i primenu prirodnih materijala (kamena, opeke), uz isticanje elemenata mehaničkog inžinjeringa kao što su cevovodi, ventilacine kule i sl.

Stirling,J.: St. zgrada u Runcorn New Town, 1967–76

(13)3– Skulptoralna Pozna Moderna

Arhitektura koja izlaz iz monotonije i neprepoznatljivosti posleratnog Internacionalnog stila traži u isticanju primarne i sekundarne plastike čime se obezbedjuje prepoznatljivost objekata i autora.

(13)31 – Novi Senzualizam

Arhitektura koju reprezentuju: F.Candela. Le Corbusier, P.L.Nervi, P.Rudolph, E.Saarinen, Y.Utzon, M.Yamasaki i dr., a koja posle II sv. rata koristi snažne plastične forme, stvarajući zgrade koje se dosta razlikuju od Internacionalnog modernizma iz vremena "Weissenhof–Siedlung" (1927).

Rudolph,P.: Art & Architecture Building, Yale,1958/64

(13)32 – Strukturalizam A.van Eycka

Stvaralaštvo grupe holandskih arhitekata (A.van Eyck, H.Hertzberger, P.Blom) koje bazira na premisama Tima X tvrdeći:
a/ da su veze izmedju delova i celina isto tako važne kao i delovi sami po sebi;
b/ da treba osetiti duh i realnost mesta, koji su uslovljeni dogadjajima, višeznačnošću i smisaonom slikom;
c/ da su delovi delimično autonomni ali i multivalentni.
Osnovni cilj je eliminisanje monotonije i bezličnosti posleratnog Internacionalnog stila.

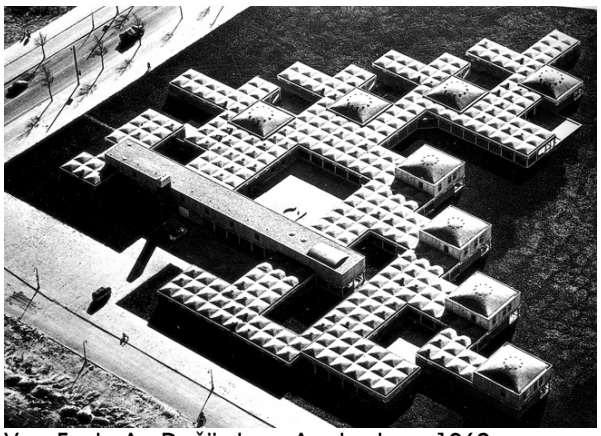
Van Eyck, A.: Dečji dom, Amsterdam, 1960

(13)33 – Ekstremno artikulisana pozna Moderna

Arhitektura Pozne Moderne koja prepozna–tljivost objekata obezbedjuje prostudiranom repeticijom jednog ili više karakterističnih elemenata sekundarne plastike ili delova zgrade.

(13)331 – Arhitektura akcije

Stvaranje oblika stalnim ponavljanjem i evolucijom jednog motiva.

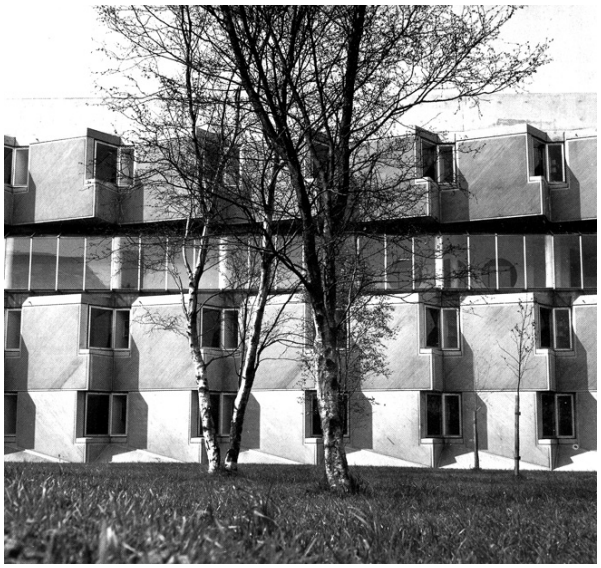
Stirling,J.: Andrew Melville Hall, Engl. 1964/68

(13)332 – Card–board arhitektura

(Kartonska arhitektura). Objekti sa ravnim površinama, perforiranim crnim otvorima, koji liče na kartonske kutije. Termin se prvenstveno odnosi na arhitekturu 60–ih L.Kahna i njemu sličnih.

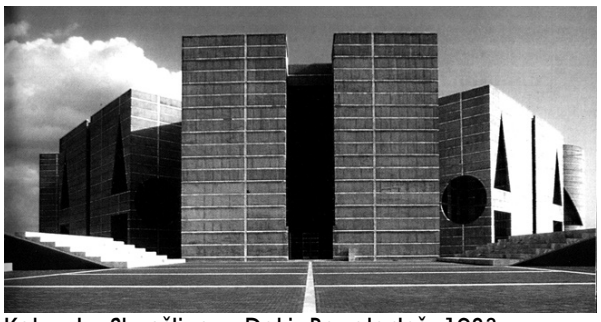
Kahn, L.: Skupština u Daki, Bangladeš, 1983

(13)333 – Dirty realism

Ekspresionističko pretvaranje arhitekture iz potreba u umetnost hard/edge materijala, odbrambenog prostora i efemernih mreža. Privremenost.

Gehry,F.: Cabrillo Marine Museum, San Pedro, 1979

(13)4 – Prestižna arhitektura

Pompezna arhitektura preko koje nosioci politi–čke i finansijske moći dokazuju svoj status.

(13)41 – Birokratska arhitektura

Arhitektura preko koje nosioci političke moći dokazuju svoj status. Najčešće suva i

Harrison.W. i dr.: Linkoln centar, N.Y., 1962–66

monumentalna arhitektura, u pojedinim aspektima srodna arhitekturi totalitarnih režima. Varira od hipertrofiranog moder–nizma do majestetičnih neoklasicističkih tendencija.

(13)42 – Korporacijska arhitektura

Arhitektura preko koje velike korporacije dokazuju svoju finansijsku moć. Obično se radi o objektima velikih dimenzija, obra–djenim luksuznim materijalima, pri čemu se u nekim slučajevima ostaje na nivou poje–dnostavljenog i hipertrofiranog Internaci–onalnog stila, dok se u drugim obezbe–djuje individualitet objekta putem specifi–čne primarne plastike koja ponekad simbolizuje aktivnost kompanije.

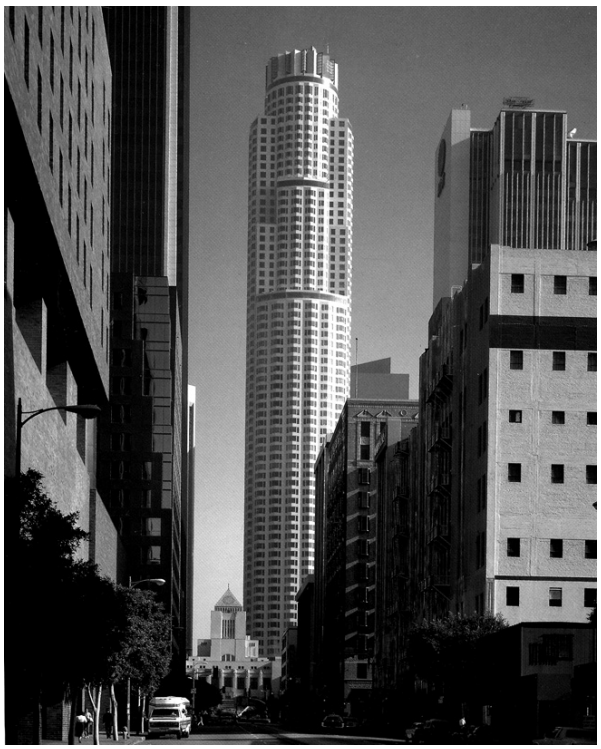

SOM: Crocker Center, L.A., 1993

(13)5 – Intuitivni modernizam R.Meier–a

Revitalizacija ideja rane Moderne 20–ih uz obogaćenje formalnog jezika ingenioznom primarnom plastikom. Karakteristike:
1/ Korišćenje belih, sivih ili srebrnih materijala.
2/ Nezaobilazna primena apstraktnih oblika posebno kvadratnog oblika koji postaje osno–vni uredjivački princip.
3/ Fragmentirana složenost tema koje stvaraju snažno pokrenute površine. Intuitivni stav u odnosu na rečnik Moderne.

Glavni predstavnik Richard Meier koji većinu svojih objekata boji belo kako bi se istakli primarni oblici slično zgradama u naselju Weissenhof u Stuttgartu 1928, zatim F.Maki, K.Kurokawa.

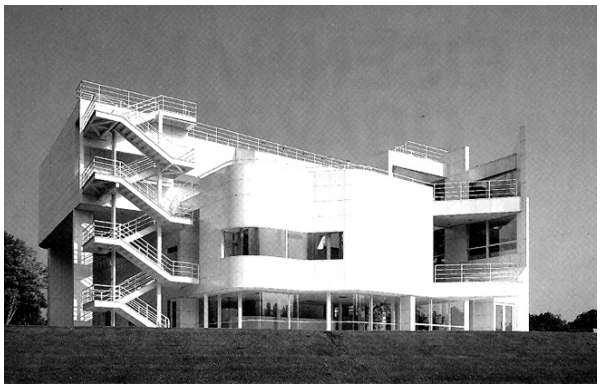

Meier, R.: Atenaeum, New Harmony, 1975/79

(14) – Tranzitivna arhitektura

Arhitektura koja predstavlja prelaz iz racionalne u tradicionalističku, kao na pr. Racionalni klasicizam A.Perret–a ili Pozna moderna.

(14)1 – Tranzitivni racionalizam

Racionalna arhitektura koja svoj rečnik obo–gaćuje elementima ili principima tradicionalnih stilova i postupaka.

(14)11 – Racionalni klasicizam A.Perret–a i T.Garnier–a

Arhitektura koja se više inspiriše idejama nego formama klasične arhitekture. Ove

Perret,A.: Zgrada u Rue Franklin u Parizu, 1902/5

ideje kompromisa klasičnih principa i savremenih zahteva, materijala i struktura, Perret realizuje u svojim zgradama, a Garnier u svom projektu Cité Industrielle, koji nije realizovan. Perret svoj rad nastavlja nakon oba svetska rata. Predstavnici: August Perret i Tony Garnier.

(14)12 – Tranzitivni racionalizam izmedju dva rata

Veoma raširena i uglavnom anonimna arhitektura izmedju dva rata koja teži za nekim kompromisom izmedju moderne i istorijske arhitekture.

(14)13 – Racionalizam A.Rossi–a (Analoška arh.)

(Neoracionalizam ili Tendenza) Pokret u drugoj polovini XX v. koji pledira za razumna i izvodljiva rešenja projektantskih problema gradskog tkiva i arhitektonske tipologije. A.Rossi je 60–ih obuhvatio teoriju Renesanse, neoklasicizam i neke arhitektonske argumente 20–ih. Zagovornici R.A. tvrde da je njena suština, pravila i istorijski kontinuitet potvrdjuju kao samostalnu legitimnu disciplinu. Nasuprot teoretičarima Racionalizma i Moderne, oni vide evropski istorijski grad kao riznicu neizmernih bogatstava, sastavljenu od tipova koji su primarni, nepromenljivi, istorijske suštine koje se ne mogu ni redukovati ni deliti. Ponovnim otkrivanjem i redefinisanjem formalnog rečnika arhitekture, oni su želeli da revalorizuju arhitekturu, grad i stanovništvo, zapostavljene 20–ih od strane Internacionalnog modernizma i Moderne. Predstavnici: Rossi, Botta, braća Krier, Reichlin, Ungers i dr.

Rossi,A., Braghieri,G.: Škola u Broni, 1979–82

(14)2 – Postmoderna

Po definiciji Ch. Jenksa radi se o arhitekturi koja "obuhvata mnogo raznih pristupa koji odstupaju od paternalizma i utopizma (Moderne), ali svi oni imaju dvostruko kodiran jezik – delimično moderan a delimično nešto drugo. Razlozi za ovo dvostruko su tehnološki i semiotski: arhitekti žele da koriste savremenu tehnologiju, ali i da komuniciraju sa odredjenom javnošću.". Na taj način, Jencks pod pojam Postmoderne svrstava sve vidove kombinovanja Moderne sa nečim drugim što je, čini nam se, preširoko i zahvata i sve vidove Narativne, pa i neke tokove Inventivne arhitekture. Mi na ovom mestu, pod Postmodernom podrazumevamo samo kombinovanje Moderne sa elementima i reminiscencijama na Istoricizam.

(14)21 – Istoricistička Postmoderna

Arhitektura koja monotoniju Internacionalnog stila eliminiše ili ublažava kombinovanjem Moderne sa vešto probranim i ironično interpretiranim elementima istoricističke arhitekture. Iako je u primeni već više od 30 godina, i kao takav, već davno izgubio atraktivni efekat golicavog i duhovitog iznenadjenja, Postmodernizam još uvek prožima sve segmente arhitektonskih delatnosti.

(14)211 – Free style klasicizam

Hibridni stil koji na novi način primenjuje arhetipove klasicizma, tako da je opšterazumljiv. Novi izraz sa starom formom, uz korišćenje klasičnog rečnika.

Graves,M.: Portland Building, Oregon, 1980–82

(14)212 – Postmoderni manirizam

Arhitektura M.Botte i negovih sledbenika koja je neopaladijanska sa snažnim reto–ričkim kontrastom (kombinovanje Low–techa i High Techa). Klasične proporcije se osvežavaju i inoviraju.

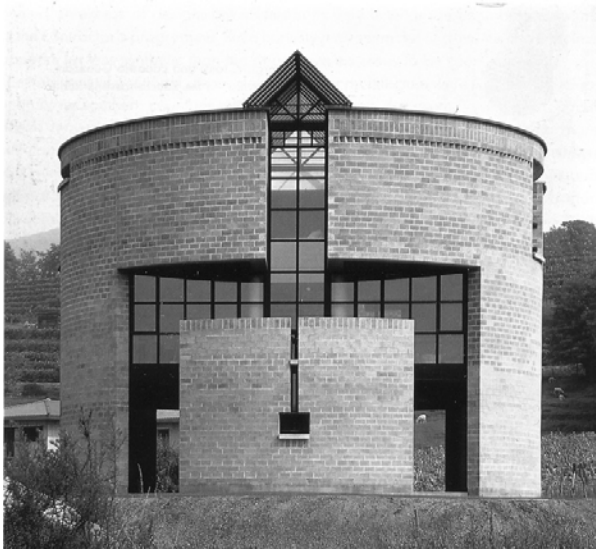

Botta,M.: Casa Rotonda, Stabio, 1980–82

(14)213 – Radikalni eklekticizam

Zasnovan na filozofiji pluralizma i teorije da razne situacije zahtevaju i razne stilove. Opravdanost za korišćenje nekog stila ili mešavine stilova bazira se na tri glavne determinante:
a/ kontekst zgrade (urbana ili ruralna po–zadina),
b/ različitost fukcija,
c/ specifični ukusi kultura ili korisnika.
Kad sve ove determinante imaju znača–jan uticaj na projektovanje, zgrada se mo–že smatrati radikalno eklektičnom. Primer: Piazza d'Italia Ch.Moore–a, New Orleans.

Moore,Ch.: Piazza d''Italia, New Orleans, 1974–78

(14)214 – Nadrealistički klasicizam

Pojam Ch. Jencksa kojim označava neke realizacije R.Bofilla u kojima se kompozi–cija, materijali i oblikovanje tretiraju na neočekuvane načine uz oslanjanje na klasicističke i barokne arhetipove uz tako–dje neočekivanu primenu prefabrikacije. Primer: Les Echelles du Baroque u Parizu, R.Bofilla.

Bofill,R.: Les Echelles du Baroque, Pariz,

(14)215 – Naivni klasicizam

Nestudiozno i neodmereno filovanje racio–nalne izgradnje stambenih (ali i javnih) objekata elementima (često puta deformi–sanim i karikiranim) istorijskih stilova. Arhi–tektura koja veoma lako prelazi u kič.

Merrill,S., Pastor,G. : Zgrada pošte, Windsor, Florida

(14)22 – Figurativna arhitektura
Termin P.Portoghesi–a iz poznih 70–ih, koji opisuje projekte M.Graves–a, A.Rossi–a i drugih koji obnavljaju zapostavljene stavo–ve o elementima tradicionalne arhitekture, kao što su: zidovi, stubovi, portici. Tretira se kao deo Postmoderne.

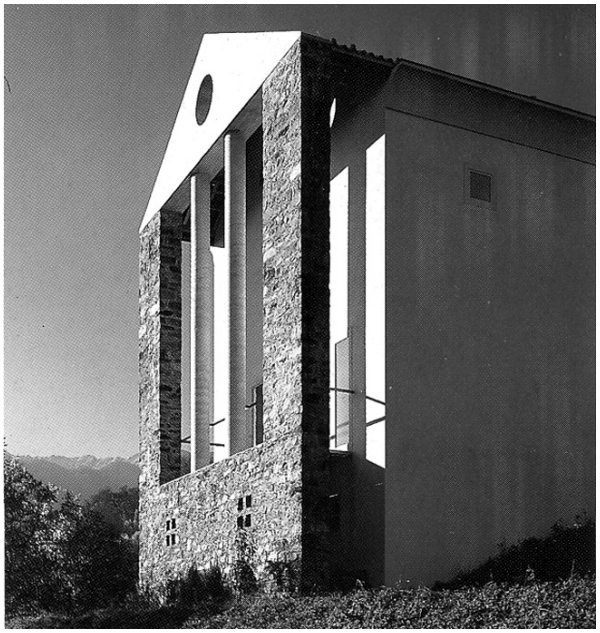
Campi,M., Passina,F.: Casa Maggi, Lugano, 1981/85

(14)33 – Postmoderni ornamentali–zam
Arhitektura u kojoj, u enterijeru i eksterijeru dominira specifična postmoderna orna–mentika. Vidi: Ornamentalizam

Outram, J.: Rausing House, Sussex, Engl., 1980/86

(15) – Kontekstualna arhitektura
Arhitektura koja je uskladjena sa okružjem, poštujući sve što u prostoru postoji a od vrednosti je.

(15)1 – Envajermentalna arhitektura
Pitoma ali često bezlična arhitektura koja se maksimalno uklapa u **prirodno** okružje.

(15)11 – Neopitoreskna arhitektura u Engleskoj
Pitoreskna arhitektura odmah nakon II. sv. rata u Engleskoj, koja u postupak uzima i ruševine preostale od ratnih razaranja.

L.C.C: Naselje Alton East, Roehampton, Engleska, 1953/56

(15)12 – Neoempirizam
Švedska arhitektura 40–ih (Erskin, Markelius i dr.), često proklamovana kao "Novi Huma–nizam" ili "Welfare State". Kada je preneta u masovnu stambenu arhitekturu Engleske posle II sv. rata, njenoj bezličnosti i pitomini se suprotstavio Neobrutalizam.

Bakstrom,S., Reinius,L.: Rosta naselje, Örebro, 1948/52

(15)2 – Korelativna arhitektura
Arhitektura koja uspostavlja aktivan odnos prema IZGRADJENOM neposrednom i širem okružju.

(15)21 – Mimikrijska arhitektura

Arhitektura koja se do te mere uklapa u izgradjeno okružje da je teško razlikovati šta je novo a šta staro.

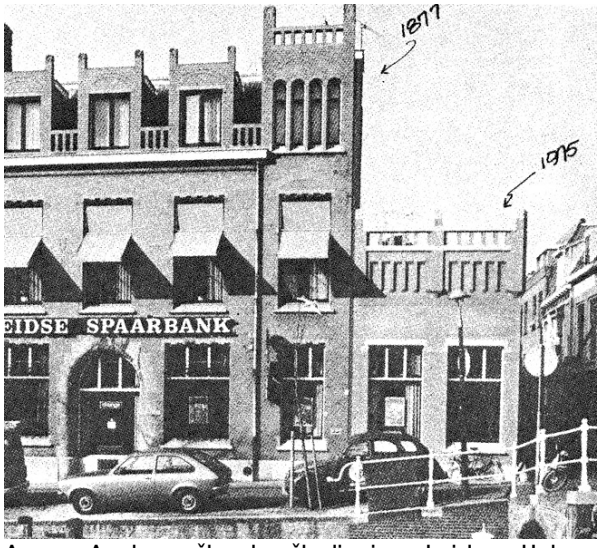

Anon.: Aneks poštanske štedionice, Lajden, Holandija, 1877 i 1975

(15)22 – Kontrastna arhitektura

Arhitektura koja ostvaruje odnos sa izgradjenim okružjem uspešnim kontrastiranjem nove i stare arhitekture.

Wright, F.L.: Guggenheim Museum, N.Y., 1946–59

(15)3 – Regionalizam

Arhitektura koja vodi računa o SVIM (prirodnim, kulturnim, tehničkim, ekonomskim i dr.) aspektima šireg i užeg okružja.

(15)31 – Kritički regionalizam

Strategija za dobijanje humanije arhitekture u odnosu na globalističke bezlične tendencije. Termin potiče od Tzonisa, Lefaivrea i Framptona i označava težnju da se poštuju lokalne specifičnosti umesto da se pri projektovanju orijentiše ka globalnoj uniformisanosti i potrošačkoj ikonografiji maskiranoj u kulturu. Treba povezati univerzalnu civilizaciju sa individualnim specifičnostima pojedinih mesta. Iako se jasno sagledavaju opasnosti od industrijalizacije i tehnologije, ne preporučuje se ni povratak istorijskim stilovima niti beznačajnim vernakularnim tipovima stanovanja. U suštini, K.R. teži raspadu globalnog modernizma, kritikuje Postmodernu zbog redukovanja arhitekture na čist "Komunikativni ili instrumentalni znak" i predlaže uvodjenje stranih paradigmi u lokalni Genius loci.
Primeri sinteze opšteg i lokalnog su radovi A.Aalta i J.Utzona.

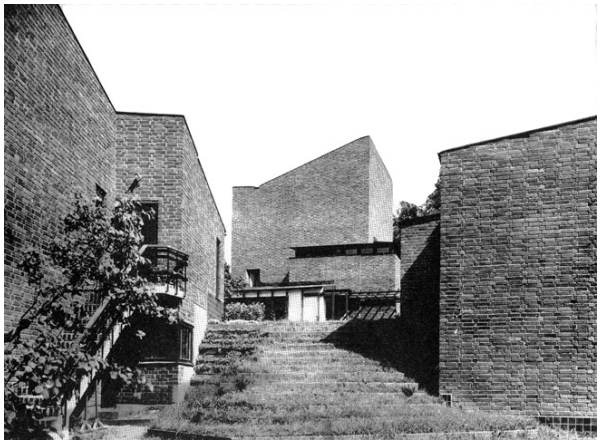

Aalto,A.: Većnica u Säynätsalo, Finska, 1949, 1950/52

(15)32 – Bioregionalizam

Poštovanje Genius–a loci, prirodnih specifičnosti i kulturnih prilika.

Anon.: Stambene zgrade na Grenlandu

"ARD" PRIPREMNA NASTAVA ZA STUDIJE ARHITEKTURE

Beograd, Zmaj Ognjenog Vuka 4, Tel. 36.91.787, EMail: canak.mih@sbb.co.yu i cmika@eunet.yu

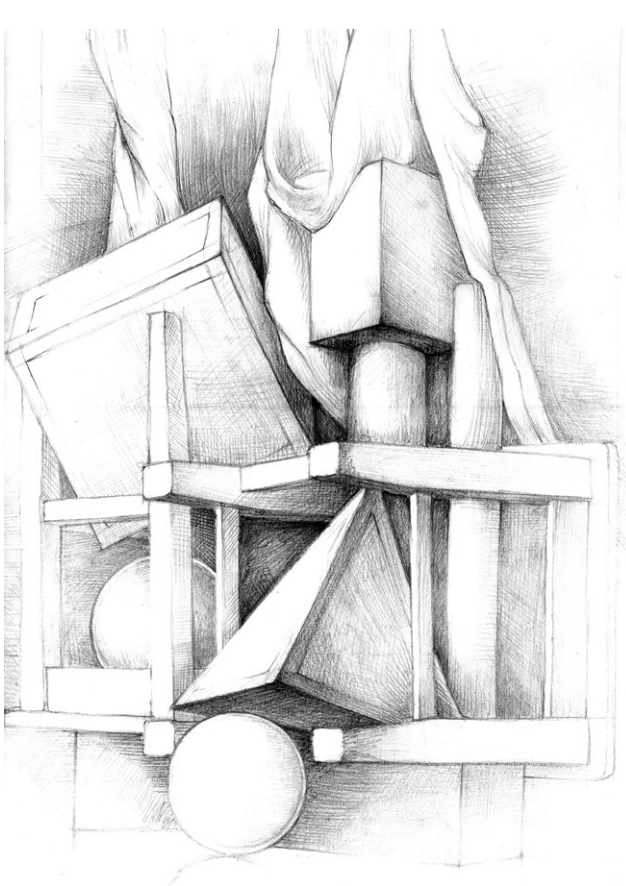

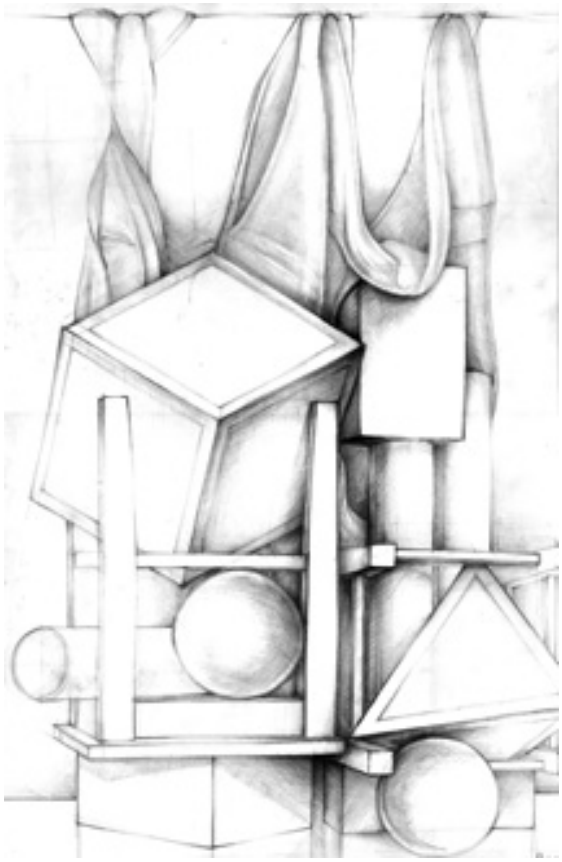

"ARD" Pripremna nastava za studije arhitekture obuhvata slobodno crtanje, logičke zadatke, matematiku, elemente nacrtne geometrije, istoriju arhitek–ture, savremenu arhitekturu, modelovanje, elemente projektovanja i dr. Nastavu vode Dr. Mihailo Čanak, D.I.A. član AAS i redovni član IANS, Prof. Dr. Miloš Čanak, matematičar i Djordje Alirević D.I.A. Naš cilj je ne samo uspeh na prijemnom ispitu, već i trajna saradnja sa zainteresovanim polaznicima, pa je otvorena mogućnost kontakta naših bivših učenika sa privredom preko projektnog biroa "VECTORING" (konsultacije, Informacije, praksa, tehnička saradnja, itd.), koja se već realizuje preko konkretnih za–dataka (vidi: konkurs za upravnu zgradu u Vrbasu, str. 21–29).

Sadržaj Broja 35/2008:

* Predizborna kampanja i beogradsko graditeljstvo ..... Str. 2
* M.Čanak: Psi laju a karavan prolazi (dok ne zaglavi) ..... Str. 3–14
* M.Čanak: Mala bara puno krokodila (ili priča o nacionalnim penzijama)..... Str. 15–20
* Interni konkurs za upravnu zgradu GTP "Bauen" u Vrbasu ..... Str. 21–29
* In memoriam: Arhitekta Branislav Karadžić (1929–2007)..... Str. 30–38
* Arhitekta Santiago Calatrava (Biografija i realizacije 1983–2007)..... Str. 39–46
* Radna klasifikacija pravaca u savremenoj arhitekturi (6)..... Str. 47–55
* "ARD" Pripremna nastava za studije arhitekture..... Str. 56

Izdavač: Biro za arhitektonsko projektovanje i istraživanje "ARD", Beograd, Zmaj Ognjenog Vuka 4. Tel.: 011/36.91.787: EMail: canak.mih@sbb.co.yu; cmika@eunet.yu.
Urednik: Dr. Mihailo Čanak, d.i.a. naučni savetnik, član AAS i redovni član AINS
Ovaj broj je umnožen u 150 primeraka i distribuira se besplatno bivšim učenicima i poslovnim prijateljima urednika. Beograd, maj 2008